

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Metodika vyšetřování organizované kriminality

Vedoucí diplomové práce :

Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Vypracoval :

Milan Kuljaček 5. ročník

285 01 Miskovice 123

V Praze dne 12.dubna 2006

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 12. dubna 2006

Milan Kuljaček

OBSAH

ÚVOD	6
I. VYMEZENÍ POJMU ORGANIZOVANÁ KRIMINALITA	7
II. PRÁVNÍ ÚPRAVA ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY	13
II.1. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICI	13
II.2. POHLED DE LEGE FERENDA.....	16
II.3. PRÁVNÍ ÚPRAVA V MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTECH.....	17
III. HISTORIE ZLOČINECKÝCH ORGANIZACÍ	19
III.1. ITALSKÉ ZLOČINECKÉ ORGANIZACE.....	19
III.2. ČÍNSKÉ ZLOČINECKÉ ORGANIZACE.....	20
III.3. JAPONSKÉ ZLOČINECKÉ ORGANIZACE.....	21
IV. FORMY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY	22
IV.1. FORMY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY VE FÁZI TVORBY ZISKU.....	22
IV.2. FORMY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY VE FÁZI REALIZACE ZISKU...	23
V. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY	24
V.1. KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY.....	24
V.2. ZVLÁŠTNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ.....	25
V.3. TYPICKÉ STOPY.....	27
V.4. PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ.....	29
V.4.1. NEKVALIFIKOVANÉ PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ.....	29
V.4.2. NEKVALIFIKOVANÉ PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ	29
V.5. TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE.....	29
V.6. POČÁTEČNÍ VYŠETŘOVACÍ A OPERATIVNĚ PÁTRACÍ ÚKONY.....	31
V.7. VYŠETŘOVACÍ VERZE, PLÁNOVÁNÍ A ORGANIZACE VYŠETŘOVÁNÍ...	33
V.8. NÁSLEDNÁ ETAPA VYŠETŘOVÁNÍ.....	35
V.8.1. VÝSLECH SVĚDKŮ.....	35
V.8.2. VÝSLECH OBVINĚNÉHO.....	36
V.8.3. KONFRONTACE.....	37
V.9. ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO VYŠETŘOVÁNÍ.....	38
VI. SPECIFICKÉ METODY, PROSTŘEDKY A NÁSTROJE BOJE S ORGANIZOVANOU KRIMINALITOU	39

VI.1. OPERATIVNĚ PÁTRACÍ ČINNOST.....	39
VI.1.1. OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY.....	39
VI.1.2. PODPŮRNÉ OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY.....	43
VI.2. ODPOSLECH A ZÁZNAM TELEKOMUNIKAČNÍHO PROVOZU.....	44
VI.3. OCHRANA SVĚDKA.....	45
VI.4. O MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ INSTITUTU KORUNNÍHO SVĚDKA V BOJI S ORGANIZOVANOU KRIMINALITOU.....	50
VI.5. OPATŘENÍ PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI A VYHLEDÁVÁNÍ A ZAJIŠŤOVÁNÍ VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	54
VI.5.1. OPATŘENÍ PROTI LEGALIZACI VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI.....	54
VI.5.2. FINANČNÍ ŠETŘENÍ.....	56
VI.5.3. ODČERPÁVÁNÍ NELEGÁLNÍCH ZISKŮ.....	56
ZÁVĚR.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	64
PŘÍLOHY.....	67

ÚVOD

Organizovaná kriminalita patří vedle epidemií, živelných pohrom, zhoršování kvality životního prostředí, hladomoru v rozvojových státech, válečných konfliktů a terorismu k největším problémům současného světa. I když by se mohla jevit pouze jako problém moderní doby, její kořeny, alespoň v některých případech, sahají do dávné minulosti. V regionu, v němž se nachází i Česká republika, představuje právě organizovaná kriminalita nejvyšší bezpečnostní riziko pro státy i jejich obyvatele. Organizovaná kriminalita, především ve svých nejrozvinutějších formách, je schopna, krom destabilizace a rozkladu základních politických, společenských a ekonomických institucí, bezprostředně ohrozit každého občana.

Ač na nebezpečí, jež tkví v organizované kriminalitě, a na nutnost přijmout adekvátní opatření zaměřená na boj s tímto fenoménem bylo upozorňováno čelnými představiteli teorie i praxe, došlo v devadesátých letech politickými představiteli tehdejšího Československa k podcenění problému, jež organizovaná kriminalita představuje. Například Musil už na počátku devadesátých let upozorňoval na skutečnost, že organizovaná kriminalita začíná ohrožovat i Československo, a na nutnost přijmout nezbytná opatření k boji s tímto fenoménem.¹⁾ Nutno dodat, že od počátku devadesátých let došlo v oblasti boje s organizovanou kriminalitou k značnému pokroku a Česká republika v současnosti dosahuje v tomto směru úrovně vyspělých demokratických států. Přes značný pokrok učiněný zejména v posledním desetiletí je nutné učinit další potřebné kroky, vedoucí k omezení vlivu zločineckých skupin. I když pravděpodobně není v silách žádného státu dlouhodobá eliminace organizované kriminality, není možné na boj s ní rezignovat a je nutné neustále hledat prostředky, jež zabrání jejímu rozmachu. Jedním z cílů by mělo být, aby se organizovaná kriminalita přestala vyplácet.

Nebezpečí plynoucímu z organizované kriminality je nutné postavit do cesty všechny dostupné prostředky, jež má stát a jeho orgány k dispozici. Při volbě prostředků zaměřených na boj s organizovanou kriminalitou je nutné najít kompromis mezi účinným postupem vůči tomuto fenoménu a ochranou základních lidských práv a svobod. Státní orgány jsou proti zločineckým organizacím v nevýhodě, poněvadž na rozdíl od nich, musí volit prostředky a postupy výhradně *secundum legem*.

1) Musil, J., Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. *Kriminalistika*, 1992, č.2

I. VYMEZENÍ POJMU ORGANIZOVANÁ KRIMINALITA

Organizovaná kriminalita je určitou kvalifikovanou formou skupinové trestné činnosti, jedná se tedy o ty případy, kdy se na trestné činnosti podílí více osob. Jsou známy čtyři následující základní typy skupinové trestné činnosti :

Příležitostná, popřípadě náhodná skupina, jak napovídá již její označení, vzniká nahodile, příčinou jejího vzniku bývá momentální situace, která je vhodná ke spáchání trestného činu, a společný záměr účastníků této skupiny. Účastníci se nemusejí ani vzájemně znát, neexistuje mezi nimi dělba úkolů. Příkladem mohou být různé projevy násilí v souvislosti se sportovními utkáními páchané „fanoušky“.

Parta je skupina, která se vyznačuje oproti předchozímu případu časovou stálostí a určitou hierarchií, v jejím čele stojí určitý vůdce. Parta bývá relativně volná co se odchodu stávajících členů a příchodu nových týče.

Organizovanou skupinou se podle judikatury rozumí : sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi členy a jehož činnost se vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a zvyšuje též jeho nebezpečnost pro společnost. Organizovaná skupina se nemusí nutně vyznačovat trvalejším charakterem a nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny, nejsou u ní přesně vymezeny vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Organizovaná skupina má maximálně dvoustupňovou vertikální organizaci. Spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny je pro pachatele přitěžující okolností ve smyslu § 34 písmene h) trestního zákona.

Skupina organizovaného zločinu (odpovídá vymezení zločinného spolčení v § 163a trestního zákona). 2)

Pod organizovanou kriminalitu lze zahrnout trestnou činnost páchanou organizovanou skupinou a skupinou organizovaného zločinu. Ostatní dvě formy skupinové trestné činnosti (tedy parta a příležitostná skupina) do organizované kriminality nepatří. Na organizovanou kriminalitu lze dále nahlížet v užším a širším smyslu. Organizovaná kriminalita v užším smyslu zahrnuje pouze trestnou činnost páchanou skupinou organizovaného zločinu (zločineckou organizací, zločinným spolčením, mafií atd.) tedy oproti klasické organizované

2) Viz. právní úprava organizovaného zločinu s. 13

skupině kvalitativně vyšší formu, jež mimo jiné znaky disponuje třístupňovou organizační strukturou. Někteří autoři používají pro organizovanou kriminalitu této vyšší kvality označení organizovaný zločin. 3) Jako problémové se mi jeví, že pojem organizovaný zločin může evokovat všechny formy organizované trestné činnosti a z toho důvodu způsobovat v některých případech terminologické nejasnosti.

Pod organizovanou kriminalitu v širším smyslu lze pak zahrnout jak organizovanou skupinu tak i kvalitativně vyšší formy v podobě skupiny organizovaného zločinu apod.

Jaký je tedy vztah organizované kriminality k organizovanému zločinu? Někteří autoři dávají oběma pojmům stejný obsah (tedy činí mezi nimi pomyslné rovnítko), jiní považují organizovaný zločin za kvalitativně vyšší formu organizované kriminality. Osobně se přikláním spíše k variantě druhé. 4)

Co tedy můžeme chápat pod pojmem **organizovaná kriminalita** eventuelně **organizovaný zločin**? Existuje celá řada definic těchto fenoménů. Na prvním místě bych uvedl vymezení, ke kterým dospěly mezinárodní organizace, a po té bych uvedl několik definic, s nimiž pracuje teorie a praxe. Celkem přehledné vymezení podává Evropská unie, která používá pro odlišení organizovaného zločinu od jiných forem kriminality následující identifikační znaky:

1. spolupráce více než dvou osob,
2. podezření ze spáchání závažné trestné činnosti,
3. činnost zaměřená na honbu za ziskem,
4. v organizaci má každý své konkrétní a specifické úkoly,
5. činnost je dlouhodobá,
6. uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly,
7. páčání trestné činnosti na mezinárodní úrovni,
8. používání násilí a jiných prostředků,
9. využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch,
10. napojení organizace na procesy praní peněz,
11. ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.

3) Novotný, O., Zapletal, J., Kriminologie Praha ASPI 2004, s. 337

4) V případě potřeby vyjádřit určitá specifika kvalitativně vyšší forem organizované kriminality použiji označení organizovaný zločin eventuelně „organizovaná kriminalita v užším smyslu“ případně upozorním na charakter dané zločinecké skupiny, jinak budu používat pojem organizovaná kriminalita. V případech kdy nebude nutné vzájemně odlišit organizovanou skupinu a skupinu organizovaného zločinu použiji termín skupina organizované kriminality (SOK), případně zločinecká skupina.

Jsou-li pozitivně identifikovány první tři znaky a alespoň tři další z uvedeného soupisu, jedná se o organizovaný zločin. 5)

V Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z Palerma, prosince roku 2000 (viz dále) byla v jejím druhém článku, který se zabývá vymezením pojmů, použita tato definice skupiny organizovaného zločinu, tou se tedy rozumí : strukturovaná skupina tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho nebo více závažných trestných činů či trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu. **Závažným trestným** činem Úmluva rozumí jednání, které je trestným činem, za nějž lze uložit trest odnětí svobody čtyři a více let. **Strukturovanou skupinou** je skupina, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu, která se nemusí nutně vyznačovat přesně vymezenými funkcemi svých členů, nepřetržitostí členství ani rozvinutou strukturou.

Rada EU přijala 21. prosince 1998 na základě článku K3 smlouvy o Evropské Unii Společný postup, aby se účast ve zločinecké organizaci v členských státech Evropské unie stala trestným činem (Official Journal, L 351 z 29.12.1998). V tomto dokumentu vymezuje pojem zločinecká organizace : Tou se míní strukturované společenství dvou a více osob založené na časově nespécifikované období, jednající ve shodě s úmyslem páchat činy, za které je možné uložit trest odnětí svobody nebo vazbu ve výši nejméně čtyři roky nebo přísnější trest, ať už jsou takové činy cílem sami o sobě nebo mají být prostředkem k získání materiálního prospěchu, eventuelně nečistého působení na činnost veřejných orgánů.

Organizovaná kriminalita je Musilem definovaná jako : „druh skupinové trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou nebo zločineckou organizací, vyznačující se dlouhodobostí, dělbu činností, plánovitostí a orientací na vysoký zisk nebo na získání vlivu na veřejný život“. 6)

Konrád vymezuje pojem organizovaná kriminalita jako : „soustavnou a plánovitou trestnou činnost, páchanou hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti, jejímž primárním cílem je dosažení vysokého zisku“. 7)

5) zdroj : www.mvcr.cz/dokumenty

6) Musil, J. Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. In : Československá kriminalistika 1992, č2.

7) Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J., Kriminalistika. I. vydání. Praha : C.H. Beck 2001 s.484

Němec uvádí následující **znaky organizované kriminality** :

1. Vysoká organizovanost spočívající v páchání závažné trestné činnosti více než dvěma osobami, které:
 - a) mají mezi sebou rozděleny úkoly
 - b) jednají konspirativně
 - c) používají struktur podobných živnosti nebo obchodu, používají násilí nebo jiné prostředky vhodné k zastrašení, anebo ovlivňují alespoň jednu z následujících sfér :
 - hospodářství
 - politiku
 - hromadné sdělovací prostředky
 - státní či veřejnou správu
 - justici
 - policii
2. Plánovitost
3. Snaha po maximálním nelegálním zisku či moci. 8)

Poněkud rozporuplné členění organizované kriminality podává Baloun, který specifikuje kriminální organizace do tří typů 9) :

1. organizovaná kriminalita
2. organizovaná ekonomická kriminalita
3. organizovaný zločin, který dále dělí na
 - a) organizovaný zločin národní
 - b) organizovaný zločin mezinárodní

S tímto členěním se nelze ztotožnit, poněvadž organizovaný zločin a organizovaná ekonomická kriminalita jsou obecně považovány za specifické druhy organizované kriminality. Přičemž vztah organizované kriminality k organizované ekonomické kriminalitě a organizovanému zločinu má podobu obecného k zvláštnímu.

8) Němec, M., Mafie a zločinecké gangy. Praha : Eurounion 2003 s.114

9) Baloun, V., K definičnímu vymezení kriminální organizace, Kriminalistika, 2000, č. 3,

Němec ¹⁰⁾ rozeznává dva základní typy organizované kriminality v užším smyslu a to mafiánský a moderní (manažersko – podnikatelský)

Mafiánský typ je klasickým případem organizované kriminality. Je založen na osobních vztazích v mafii, na nadřízenosti a podřízenosti. Existuje zde konspirativní charakter kriminální organizace, ale i jasné a přímočaré řízení, které je často vynucováno „drsnými“ postupy. Mafiánské chování je součástí určitého kulturního systému, který se soustřeďuje kolem témat úcty a cti dosažených prostřednictvím násilí.

Moderní (manažersko – podnikatelský) typ je vyšším typem organizovaného zločinu než typ mafiánský, je založen na funkčních vztazích, používá sofistikovanější postupy než typ mafiánský a jen výjimečně se uchyluje k násilí, pokud už se k němu uchýlí, využije osoby stojící mimo vlastní organizaci (nákup práce). Tento vyšší typ organizovaného zločinu se snaží vyvolat zdání legální činnosti a toho, že dodržuje zákony. Jeho pachateli jsou především podnikatelé. Ke spolupráci využívají krom různých gangsterů, kteří slouží na „špinavou práci“, také řadu externistů, např. právníků, daňových poradců atd. Tento typ organizovaného zločinu se výrazně zaměřuje na korupci jednotlivých úředníků státní správy.

Organizovaná kriminalita má mnoho společného jak s podnikáním tak i s terorismem. S podnikáním má společný především cíl, jímž je dosažení zisku. Ten v případě organizované kriminality nemusí spočívat nutně jen v penězích, ale i v získání eventuelně posílení postavení zločinecké organizace v ekonomice, politice a i v ostatních sférách života společnosti. K dosažení svého cíle se na rozdíl od legálního podnikání neštítí použít žádné prostředky.

S terorismem má společné prostředky k dosažení cílů, ale v těch se spolu většinou vzájemně odlišují. Organizovanému zločinu jde především o dosažení zisku, kdežto terorismus sleduje určité „vyšší cíle“, spočívající například v destabilizaci stávající politické struktury nebo v národně osvobozené boji, a momentální zisk je pro něj pouze prostředkem k dosažení jeho dalších cílů. Prostředky, které oba volí, mají mnohdy násilný charakter.

0) Němec, M., Mafie a zločinecké gangy. Praha : Eurounion 2003 s 116-120

Definice organizované kriminality, eventuálně organizovaného zločinu je v mezinárodních dokumentech, zákonech i v odborné literatuře celá řada. Ve své práci jsem uvedl pouze některé, zabývat se všemi by podstatně překročilo předpokládaný rozsah a zaměření této práce. Z důvodů, že výše uvedené definice organizované kriminality v podstatě popisují všechny její zákonitosti, jsem se nepokoušel o vlastní definici tohoto fenoménu.

Pro organizovaný zločin je charakteristické oddělení vedení od výkonu vlastní trestné činnosti pomocí středního článku organizace. Organizovaný zločin tedy představuje kvalitativně vyšší a pro společnost podstatně nebezpečnější stádium organizované kriminality.

(pro názornost jsem vztah organizovaného zločinu k organizované kriminalitě graficky vyjádřil v příloze č.1)

II. PRÁVNÍ ÚPRAVA ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY

II.1. Platná právní úprava organizované kriminality v České republice :

Česká republika patří mezi státy, které ve své legislativě přímo vymezují problematiku organizované kriminality. Činí tak především prostřednictvím dvou paragrafů trestního zákona a to : §163a, kde sankcionuje založení, účast na činnosti a podporu zločinného spolčení a § 89 odst.17, který pojem zločinného spolčení definuje. Trestní zákon rovněž na několika místech, především u kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů uvedených ve zvláštní části, zmiňuje organizovanou skupinu, její definice je ovšem záležitostí judikatury.

Zločinné spolčení :

Zločinné spolčení je v § 89 odst.17 TrZ definováno jako společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.

Paragraf 163a, jež kriminalizuje účast na zločinném spolčení, je součástí trestního zákona od roku 1995 a je reakcí na rozmáhající se organizovanou kriminalitu. Umožňuje postih účasti na činnosti zločinecké organizace, do této doby byl možný trestní postih pouze za přípravu zvláště závažného individuálně určitého trestného činu. Již od svého počátku je teorií i praxí kritizováno použití termínu zločinné spolčení, vhodnější by bylo pravděpodobně použití termínu zločinecká organizace nebo skupina organizovaného zločinu, se kterým pracuje návrh nového trestního zákona. Účast na zločinném spolčení je v podstatě příprava k páchání jiné trestné činnosti. Připadají v úvahu tři druhy jednání :

- a) založení zločinného spolčení
- b) účast na jeho činnosti
- c) jeho podpora

Založení zločinného spolčení zahrnuje kromě založení nové zločinecké organizace i přeměnu doposud legální organizace na tu zločinnou.

Účast na činnosti zločinného spolčení nemusí naplňovat znaky individuálně určitého trestného činu, může jít o činnost, která by za jiných okolností byla v souladu se zákonem. Může se jednat například o různé činnosti logistického charakteru (ubytování, doprava apod.)

nebo aktivitu směřující k posílení postavení zločinecké organizace ve veřejné, politické nebo ekonomické sféře (např. určité formy lobingu) .

Podpora zločinného spolčení spočívá především v rozličných formách pomoci od osoby, která není členem zločinného spolčení.

Účast na zločinném spolčení (§ 163a TrZ) je úmyslný trestný čin. V případě podpory zločinného spolčení musí být prokázána vědomost pachatele o tom, že organizace, kterou podporuje má charakter zločinného spolčení. Rovněž tak v případě účasti na činnosti zločinného spolčení musí být prokázána vědomost pachatele o zločinném charakteru organizace, jíž je členem. To může být problémem u organizací, které kromě nelegální vyvíjejí i legální činnost. Účast na zločinném spolčení má podobný charakter jako účastenství na trestném činu ve smyslu §10 TrZ. Na rozdíl od účastenství je účast na zločinném spolčení povýšena na dokonáný trestný čin a není vázána akcesoritou.

Trestný čin ve prospěch zločinného spolčení :

Trestný čin účast na zločinném spolčení je nutné odlišit od trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení ve smyslu § 43 TrZ. Uvedené ustanovení rozlišuje tři následující druhy jednání pachatele :

- a) spáchání trestného činu jako člen zločinného spolčení,
- b) spáchání trestného činu vědomě se členem zločinného spolčení,
- c) spáchání trestného činu v úmyslu napomoci zločinného spolčení.

A) Pokud členovi zločinného spolčení bude prokázáno spáchání individuálně určitého trestného činu, bude odsouzen za tento trestný čin podle jeho trestní sazby, zpřísněné dle zásad uvedených v § 44 TrZ. Bude mu tedy uložen trest v horní polovině o třetinu zvýšené trestní sazby. Individuálně určitým trestným činem musí jeho pachatel sledovat cíle zločinného spolčení. Na jeho případný exces z vymezených úkolů v rámci organizace, jímž by sledoval své individuální zájmy by se ustanovení paragrafů 43 a 44 nevztahovalo. Připadal by však v úvahu vícečinný souběh jím spáchaného činu (toho ve vlastním zájmu) s trestným činem účast na zločinném spolčení.

B) V tomto případě je trestná činnost páčána minimálně dvěma osobami, z nichž alespoň jedna musí být členem zločinného spolčení a druhá nikoliv.

C) V tomto případě pachatel jedná s úmyslem pomáhat zločinecké organizaci. Pomoc může být velmi pestrá, například usnadnění spáchání trestného činu nebo zahlazování stop po trestném činu atd.

Vzhledem k obecným zásadám o souběhu je nutné připustit souběh mezi trestným činem ve prospěch zločinného spolčení (§ 43 TrZ) a trestným činem účast na zločinném spolčení (163a TrZ).¹¹⁾

Pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení (§ 43 TrZ) se horní hranice trestní sazby trestu za jím spáchaný trestný čin zvyšuje o jednu třetinu a uloží se mu trest v horní polovině takto stanovené trestní sazby (§ 44 TrZ).

Problémem může nastat při spáchání trestného činu ve prospěch zločinného spolčení nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 TrZ. Teoreticky by se mu měla zvyšovat trestní sazba dvakrát tedy celkem o dvě třetiny, zákon bohužel tento případ výslovně neřeší. Podle názoru Jelínka ¹²⁾ se trestní sazba dvakrát nezvyšuje. „Nedostatek právní úpravy nelze řešit analogií v neprospěch pachatele. Není ovšem zřejmé, podle kterého z obou sbíhajících se ustanovení se má trest vyměřovat, nejde-li trestní sazbu zvyšovat dvakrát“.

Beztrestnost agenta :

Ustanovení §163c TrZ stanoví beztrestnost policisty, který je nasazen jako agent, aby se v rámci boje proti organizované kriminalitě infiltroval do struktur zločinecké organizace. Beztrestnost se vztahuje pouze na účast na činnosti zločinného spolčení a na jeho podporu. Výslovně se nevztahuje, podle druhého odstavce, na jeho založení, tím je vyloučena možnost nasazení agenta provokatéra. Zákon bohužel neřeší ty případy, kdy se agent dopustí v rámci činnosti zločinného spolčení jiného trestného činu. V úvahu by přicházela v zásadě následující řešení vyloučení trestnosti agenta :

V případě, že je nucen dopustit se trestného činu v obavě z možného prozrazení a v důsledku toho ohrožení své bezpečnosti, by se taková situace dala posoudit podle institutu krajní nouze §14 TrZ.

Nabízí se ještě jedno možné teoretické řešení, a to přihlídnutí k materiální stránce trestného činu, tedy jeho nebezpečnosti pro společnost. Tu podstatně snižují okolnosti, za kterých ke

11) Novotný, O., a kol. Trestní právo hmotné II 4. vydání. Praha : ASPI, 2004, s. 257

12) Jelínek, J., a kol. Trestní zákon a trestní řád - poznámkové vydání s judikaturou 21. vydání. Praha : Linde 2004, s. 63

spáchání trestného činu agentem došlo, tedy ve snaze odhalit strukturu zločinecké organizace a postavit její členy před soud, dále osoba „pachatele“ tedy policisty, plnění úkoly v rámci boje s organizovanou kriminalitou, kdy mnohdy nasazuje i svůj život.

Postihu organizované kriminality jsou věnovány rovněž kvalifikované skutkové podstaty u jednotlivých trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona, které z důvodu vyšší nebezpečnosti pro společnost stanoví přísnější trest pro případ, že se pachatel dopustí trestného činu jako člen organizované skupiny. Například § 247 odst.1,3 písm.a) TrZ, § 204 odst.1,3 písm.b) TrZ a § 235 odst.1,2 písm.a) TrZ apod.

Institut zločinného spolčení obsahuje mnoho znaků, což činí orgánům činným v trestním řízení důkazní potíže a většinou tak dochází k postihu pachatele za konkrétní trestný čin, právě podle uvedených kvalifikovaných skutkových podstat.¹³⁾

II.2. POHLED DE LEGE FERENDA

Návrh nového trestního zákoníku přinesl, kromě dalších podstatných změn, jakými jsou například opuštění materiální stránky trestného činu a nová kategorizace trestných činů na zločiny a přečiny, i novou úpravu v oblasti organizované kriminality, kdy pojem zločinné spolčení nahradil pojmem „skupina organizovaného zločinu“ (§420). Jinak je ustanovení §341 „Účast na skupině organizovaného zločinu“ shodné s § 163a „Účast na zločinném spolčení“, jediná odchylka je v druhém odstavci, kde byla zvýšena horní hranice trestní sazby na dvanáct let. Nejvýznamnější změnu oproti stávajícímu stavu nalezneme v § 343 Beztrestnost agenta. Zde jsou taxativně stanoveny trestné činy (např. obchodování s lidmi, podílnictví, legalizace výnosů z trestné činnosti, nedovolené ozbrojování, podplácení), za něž agent není trestně odpovědný, jestliže se jich dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti páchané ve prospěch skupiny organizovaného zločinu.

¹³⁾ o důkazních potížích orgánů činných v trestním řízení svědčí statistika uvedená v příloze č.2

II.3. PRÁVNÍ ÚPRAVA V MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTECH

Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000 (dále jen Úmluva) 14) stanovuje minimální požadavky na signatářské státy, které by měly být upraveny v jejich jednotlivých právních řádech.

Úmluva klade za cíl zejména kriminalizaci následujících jednání :

1. založení skupiny organizovaného zločinu, účasti na její činnosti popřípadě podporu takové skupiny (čl.3),
2. organizování, řízení a usnadňování spáchání, napomáhání, podněcování, nebo přispění k spáchání závažného trestného činu skupinou organizovaného zločinu (čl.3),
3. jednání směřující k legalizaci výnosů, pocházejících z trestné činnosti skupiny organizovaného zločinu,
4. nabízení, popřípadě slíbení úplatku úředníku státní správy,
5. požadování nebo přijetí úplatku úředníkem státní správy,
6. použití násilí, vyhrožování jeho použitím nebo poskytování úplatku s cílem dosáhnout falešného svědectví nebo ovlivnění důkazních materiálů v průběhu trestního stíhání,
7. ovlivňování soudce nebo jiné osoby činné v trestním řízení násilím, vyhrožováním nebo zastrahováním.

Státy by měly přijmout tato opatření :

1. přísněji trestat trestné činy spáchané skupinou organizovaného zločinu.
2. zavést vnitrostátní dohlížecí a kontrolní režim pro banky, finanční instituce nebankovního typu a pro jiné subjekty ohrožené praním špinavých peněz, s cílem zabránit a odhalit všechny formy praní špinavých peněz,
3. usilovat o rozvinutí celosvětové spolupráce mezi soudními orgány, orgány činnými v trestním řízení a dohledovými orgány za účelem koordinace boje proti praní špinavých peněz,

14) Na konferenci v Palermu podepsalo Úmluvu 120 států, za Českou republiku byla podepsána 12. prosince 2000 doposud nedošlo k její ratifikaci. Úmluva byla otevřena k podpisu do 12.12. 2002 v sídle OSN v New Yorku do tohoto data ji podepsalo celkem 147 států. V podrobnostech viz : Karabec, Z., Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. Kriminalistika, 2004, č.1

4. přijmout vhodná opatření s cílem podporovat integritu státních úředníků a zajistit prevenci, odhalování a potrestání jejich korupce,
5. stanovit odpovědnost právnických osob za účast na závažných trestných činech,
6. ke konfiskaci výnosů z trestné činnosti skupin organizovaného zločinu,
7. k zabavení majetku a prostředků využívaných skupinami organizovaného zločinu k trestné činnosti,
8. na účinnou ochranu svědků v trestním řízení,
9. ke zlepšení postavení a zajištění ochrany obětí trestných činů, upravených Úmluvou.

Podmínkou pro postup dle ustanovení Úmluvy je to, že se jedná o trestný čin mezinárodní povahy. Pro účely Úmluvy je trestný čin mezinárodní povahy, jestliže:

1. je spáchán ve více než jednom státě;
2. je spáchán v jednom státě, avšak podstatná část příprav na něj, jeho plánování, řízení či kontrola se odehrává v jiném státě;
3. je spáchán v jednom státě, avšak zahrnuje skupinu organizovaného zločinu, která se zabývá trestnou činností ve více než jednom státě nebo
4. je spáchán v jednom státě, avšak jeho podstatné dopady se projevují v jiném státě.

Nezbývá než konstatovat, že právní řád České republiky je díky řadě novelizací v zásadě v souladu s požadavky úmluvy. Problémem nadále zůstává zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a institutu korunního svědka do našeho právního řádu.

III. HISTORIE ZLOČINECKÝCH ORGANIZACÍ

Jak jsem již uvedl v úvodu své práce, organizovaný zločin má své kořeny v dávné minulosti. Důvody, jež vedly ke vzniku organizací, jejichž činnost je v dnešní době spojena především se zločinem, neměly většinou kriminální podtext. Dalo by se říct, že sledovaly podstatně vyšší cíle než dosažení maximálního zisku jakýmikoliv prostředky, jak je tomu v dnešní době. Těmito důvody byly především : Národně osvobozovací boj, snaha o svržení nežádoucí vládnoucí dynastie nebo snaha o ochranu určitých skupin obyvatelstva. Kriminální charakter získaly tyto organizace a staly se těmi zločineckými po odpadnutí původních cílů až už proto, že jich dosáhly nebo na jejich dosažení rezignovaly. Dalším důvodem jejich transformace ve zločinecké organizace byla změna členské základny. Nejhlubší kořeny má organizovaný zločin v Itálii, Číně a Japonsku.

III.1. Italské zločinecké organizace - „Mafie“

Při slově Mafie se většině lidí vybaví buď organizovaný zločin jako celek nebo Italský organizovaný zločin. Ale v pravém smyslu slova je pojem Mafie označení pro jednu z podmnožin italského organizovaného zločinu, která vznikla a působí hlavně na Sicílii. Vedle Mafie působí v Itálii řada dalších podobných zločineckých organizací : Camorra, 'Ndranghetta, La Sacra Corona Unita a Stidda.

Historie a působnost Mafie je spojena se Sicílií, na té se po staletí střídala období okupace a nadvlády. Cizí nadvlády a drsné životní podmínky se podepsaly na mentalitě obyvatel tohoto ostrova, která se projevovala nedůvěrou až přímým odporem k jakékoliv oficiální moci. Toho využila Mafie, která začala představovat alternativu oficiální vládní moci. Na původ slova Mafie existuje celá řada názorů. Podle jednoho z nich slovo "MAFIA" vzniklo během francouzské okupace Sicílie ve 13. století poté, co francouzský voják znásilnil místní dívku v její svatební den. Její matka potom s pláčem křičela : " Ma fia! Ma fia!". Což znamená "Moje dcera". Po této události následovalo povstání vesničanů, kteří Francouzské vojáky zmasakrovali. Další názor uvádí ve své knize Němec ¹⁵⁾, podle něj lze pojem „Mafie“ datovat do 19. století, kdy byl jih Itálie součástí bourbonské královské říše. Italové pod cizí nadvládou strádali a nacionalisté jednali podle hesla : **Morte alla Francia**,

15) Němec, M., Mafie a zločinecké gangy. Praha : Eurounion 2003, s. 34

Italia avela (MaFia), což znamená toto : Francii smrt, oddech Itálii. Podle dalšího názoru slovo "MAFIA" vzniklo z podobného arabského slova, které znamená útočiště při útěku (MAEHFIL), nebo mohlo jít o jiné arabské slovo, které znamená drzost či zpupnost (MAHIA).

S Mafií jsou od počátku pevně spojeny dva termíny a to **omerta a vendeta**.

Omerta je v podstatě zákon mlčenlivosti. Pokud byl člen Mafie zatčen policií, nesměl prozradit své společníky a nic z činnosti organizace, ti se naopak postarali o jeho rodinu po dobu jeho pobytu ve vězení. V případě, že by se omertou neřídil, by jej i s jeho rodinou čekal krutý trest.

Vendeta je akt msty mezi dvěma navzájem zneprátenými rodinami. V případě, že dojde k zabití některého člena rodiny, tak se jeho rodina pomstí. Vzájemné akty msty mohou vést až k úplnému vyvraždění obou znesvářených rodin. Poté co vendeta začne, je téměř nemožné ji zastavit.

Camorra pochází z Neapole. Vznikla ze španělské zločinecké skupiny Garduny, která se na Apeninském poloostrově usadila poté, kdy Španělé v 16.století obsadili Neapol. Na rozdíl od „venkovské“ sicilské Mafie měla Camorra své základny především ve městech. 16)

III.2. Čínské zločinecké organizace - Triády

Čínský organizovaný zločin je spojován především s triádami, to jsou kriminální organizace navazující na tradice tajných čínských společenství. Ty vznikaly již v dobách dynastie Han (206 př. n. l. - 220 n. l.). Počátky Triád nalézáme v období bojů proti císařské dynastii Mandžůů, která svrhla vládnoucí Mingy a v roce 1674 dosedla na čínský trůn. Slovo triáda je odvozeno od znaku trojúhelníku, který symbolizuje tři základní síly čínské kosmologie – nebe, zemi a člověka. Podle jiné teorie se spojuje se „Třemi spojenými společnostmi“ to byla organizace, která proslula v boji s Mandžuskou dynastií.

16) Nožina,M., Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha : Themis 2003, s. 157

Z počátku byly triády řízeny centrálně, pak se v průběhu historického vývoje osamostatnily a působily jako autonomní jednotky s vlastním řízením. Členy jednotlivých triád spojovala nenávisť k mandžuské vládnoucí dynastii. Vše, co škodilo císaři, bylo považováno za vlastenectví a tak v důsledku toho nebyla jasná hranice mezi tím, co je ještě boj za svobodu a co už je zločin.

Po dvou krátkých vlasteneckých obdobích v dobách „opiových válek“ proti evropským kolonialistům v letech 1836 – 1842 a 1856-1860 již triády zaměřily svůj zájem na nelegální činnosti a ovládnutí čínského podsvětí. Odstoupením posledního císaře mandžuské dynastie v roce 1911 zanikl staletý cíl tajných společenství, spočívající v navrácení han-čínské dynastie Ming na císařský trůn.¹⁷⁾

III.3. Japonské zločinecké organizace – Yakuza

Počátky Yakuzy sahají až do 17. století, její název vzniknul z karetní hry, které se oddávali tzv. bakuto. To byli členové organizace vzniklé z válečnických samurajů, jejichž sláva postupně uvadala změnou společenského systému. Ti na to reagovali zakládáním seskupení k ochraně měst. Jejich organizace se postupem času stále upevňovala a zdokonalovala. Příslušníci této organizace hráli karetní hru hanafunda, u které byly za nejhorší karty považovány osmička (**ya**), desítka (**ku**) a trojka (**za**). Yakuza se nejdříve nazývali ti, co prohrávali, pak všichni hráči a nakonec celá zločinecká organizace.¹⁸⁾

17) V podrobnostech : Němec, M., Mafie a zločinecké gangy. Praha : Eurounion 2003, s. 22-28 a Nožina, M., Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha : Themis 2003, s. 176 - 178

18) V podrobnostech : Chmelík, J., Zločin bez hranic. Praha : Linde 2004, s. 59

IV. FORMY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY

Činnost zločineckých organizací se vyznačuje značnou variabilitou, dalo by se říct, že neexistuje téměř nic, co by jim bylo cizí. Jejich primárním cílem je dosažení maximálního zisku, bez ohledu na použité prostředky nebo způsobené následky. Formy organizované kriminality se v průběhu historického vývoje mění a přizpůsobují se momentálním společenským podmínkám. Zločinecké organizace dokáží velmi rychle reagovat na jakoukoliv změnu, ať už společenských poměrů nebo třeba situace na trhu, a dosáhnout tím vysokého zisku. Příkladem může být reakce podsvětí na zavedení prohibice v USA, která se minula účinkem, poněvadž nevedla ke kýženému snížení spotřeby alkoholu. Naopak nahrála do karet zločineckým organizacím tím, že se obchod s alkoholem přesunul do podsvětí.

Zločinecké organizace působí ve více oborech, kromě tradičních nelegálních aktivit jako jsou například provozování prostituce, padělání peněz a obchod s drogami, provozují i legální obchody. K provozování těchto „počestných“ obchodů si zakládají různé formy obchodních společností. Tím dochází k nežádoucímu jevu prorůstání zločinu a podnikání.

Podle Konráda ¹⁹⁾ lze rozdělit formy organizované kriminality do dvou fází a to tvorby zisku a jeho realizace.

IV.1. Formy organizované kriminality ve fázi tvorby zisku :

- ❖ výroba, přeprava a distribuce omamných a psychotropních látek,
- ❖ organizování prostituce,
- ❖ nelegální obchod se starožitnostmi,
- ❖ krádeže motorových vozidel,
- ❖ nelegální obchod se zbraněmi a výbušninami,
- ❖ nelegální obchod s radioaktivním materiálem,
- ❖ padělání a pozměňování dokladů, peněz a platebních prostředků,
- ❖ nelegální migrace,
- ❖ hospodářská kriminalita,

19) Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J., Kriminalistika 1. vydání. Praha : C. H. Beck 2001 s.484

- ❖ počítačová kriminalita,
- ❖ násilná kriminalita (nájemné vraždy, vyřizování účtů mezi zločineckými organizacemi),
- ❖ vydírání (ochrana – výpalné – kryša - racketeering),
- ❖ loupežná přepadení (bank, směnárny, benzínových pump),
- ❖ různé druhy podvodů,
- ❖ porušování autorských práv (nelegální kopie CD, DVD a videokazet),
- ❖ organizované pytláctví.

IV.2. Formy organizované kriminality ve fázi realizace zisku :

- ❖ kriminalita spojené s legalizací zisku (praní špinavých peněz),
- ❖ kriminalita spojená s pronikáním zločineckých struktur do státní správy (korupce),
- ❖ kriminalita spojená s nelegálním získáváním politické moci,
- ❖ kriminalita spojená s obstaráváním státních zakázek.

V. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY

Při vyšetřování organizované kriminality se uplatní metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů, neboť organizovaná kriminalita se zprvu může projevit jako konkrétní trestný čin. A až při jeho vyšetřování lze v některých případech dojít k závěru, že se jedná o projev organizované kriminality.

V.1. Kriminalistická charakteristika organizované kriminality

Vymezením pojmu organizovaná kriminalita jsem se zabýval v první kapitole. Trestná činnost páchaná skupinami organizované kriminality je velmi pestrá a variabilní.

Na území České republiky patří k nejrozšířenějším formám 20) :

- ❖ krádeže motorových vozidel,
- ❖ organizování prostituce a obchodu se ženami,
- ❖ výroba, pašování a distribuce drog,
- ❖ organizování nelegální migrace,
- ❖ překupnictví odcizených předmětů,
- ❖ daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody,
- ❖ padělání CD a DVD a VHS,
- ❖ vydírání a vybírání poplatků za ochranu,
- ❖ zakládání podvodných a fiktivních firem,
- ❖ celní podvody,
- ❖ krádeže uměleckých předmětů a jejich vývoz,
- ❖ vymáhání dluhů na objednávku,
- ❖ krádeže vloupáním do bytů, chat a skladů,
- ❖ bankovní podvody,
- ❖ praní špinavých peněz.

20) Dle výzkumu provedeného IKSP. Vzhledem k latenci organizované kriminality, kdy oficiální statistiky neposkytují její dostatečně věrný obraz, byl výzkum proveden formou dotazníku mezi experty. V podrobnostech např. Organizovaný zločin v České republice III IKSP Praha 2004 s. 41 – 56

Způsoby páchaní organizované kriminality :

Trestné činy, jež jsou produktem organizované kriminality, jsou velmi různorodé a vyznačují se značnou latencí. Ta se projevuje především v těch oblastech (prodej drog, padělaného zboží, organizování prostituce apod.), kde zločinecké skupiny usilují o zločin bez bezprostřední oběti (tzv. „victimless crime“), tedy v případech orientace na zákazníka, který má o službu poskytovanou zločineckými skupinami zájem. V těchto případech se sice nikdo necítí být obětí, ale de facto je obětí celá řada. Například v souvislosti s obchodem s drogami jsou oběťmi jednak sám narkoman (ten za to zaplatí zničením svého zdraví), jeho rodina a všichni na jejichž úkor si obstarává prostředky na financování své závislosti. Mezi oběti drogové kriminality lze v podstatě zahrnout celou společnost, neboť prostředky na léčbu závislosti a výměnu injekčních stříkaček jsou hrazeny z veřejných rozpočtů.

Pro organizovanou kriminalitu je charakteristické pečlivé naplánování a příprava trestné činnosti vedením, v důsledku toho se minimálně projeví subjektivní determinanty jednotlivých pachatelů, kteří jsou ve většině případů pouhými vykonavateli vůle vedení organizace. Lze se setkat i s různými rituály a zvyklostmi (nábojnice v ruce oběti apod.), které se mohou projevit ve způsobu páchaní. To se týká především tradičních mafiánských organizací (například u sankcí za porušení omerty) a různých gangů, kde se jedná většinou o demonstraci nadvlády v daném teritoriu. Ve způsobu provedení činu se projeví značná rafinovanost a skutečnost, že skupiny organizované kriminality disponují, v porovnání s individuálním pachatelem a ostatními kvalitativně nižšími formami trestné součinnosti, podstatně většími prostředky. Pro organizovanou kriminalitu je rovněž typický vyšší výskyt střelných zbraní a výbušnin. Při provedení činu se lze setkat i se značnou brutalitou, zejména při vyřizování účtů mezi konkurenčními skupinami a při sankcích směřujících dovnitř organizace.

V případě organizované kriminality přichází v úvahu celá řada možných způsobů páchaní, které se často mění a dokáží se rychle přizpůsobit momentálním společenským podmínkám.

V.2. Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Zvláštnost předmětu vyšetřování vyplývá jednak ze specifických znaků organizované kriminality a jednak z jednotlivých trestných činů, jež jsou jejím produktem.

Okruh skutečností, které bude třeba prokázat se liší u organizované skupiny a u skupiny organizovaného zločinu (zločinné spolčení).

U organizované skupiny bude nutné dokázat :

- Subjekt trestného činu, tedy že se na trestném činu podíleli nejméně tři osoby.
- Subjektivní stránka, tedy úmysl spáchat plánovaný trestný čin společně s dalšími spolupachateli, s tím že mezi nimi budou rozděleny úkoly.
- Objekt trestného činu, který se bude lišit v závislosti na konkrétní formě organizované kriminality.
- Objektivní stránka trestného činu, tedy spáchání trestného činu vědomě společně s nejméně s dalšími dvěma pachateli po předchozím naplánování a vzájemném rozdělení úkolů.

V případě skupiny organizovaného zločinu bude podle Konráda 21) vyšetřování nutné zaměřit na **prokázání následujících skutečností :**

- okolnosti, za kterých došlo ke vzniku organizace,
- složení a struktura zločinecké organizace a identifikování jejích členů,
- funkce, postavení a úlohu jednotlivých členů organizace,
- identifikování externích spolupracovníků organizace a jejich úlohy,
- zjištění a prokázání zisku. (v podrobnostech kap. VI.)

V případě trestného činu účast na zločinném spolčení (§ 163a TrZ) bude nutné prokázat úmysl založit takové spolčení eventuelně vědomost pachatele o tom, že organizace, jejíž činnosti se účastní nebo kterou podporuje, má zločinný charakter. Prokázání úmyslu v konkrétních případech činí orgánům činným v trestním řízení nemalé potíže, o čemž svědčí statistiky odsouzených za tento trestný čin. K částečnému řešení této situace se de lege ferenda nabízí možnost zavedení nedbalostní formy skutkové podstaty trestného činu podpora zločinného spolčení. 22)

V případě trestného činu ve prospěch zločinného spolčení (ve smyslu § 43 TrZ) je nutné

21) Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J., Kriminalistika Praha : C. H. Beck 2001, s. 484

22) Vzhledem k tomu že náš trestní zákon je založen zejména na úmyslném zavinění by kriminalizování nedbalostní formy zavinění v daném případě bylo nutné pečlivě analyzovat, aby nedošlo k neúměrnému přepínání trestní represe. Tento kulpózní doplněk dolůžního trestného činu účast na zločinném spolčení by mohl výrazně přispět v boji s organizovanou kriminalitou.

pachateli dokázat, mimo spáchání konkrétního trestného činu, dále některou z následující skutečností a to že :

- v době spáchání trestného činu byl členem zločinného spolčení,
- spáchal trestný čin s osobou o níž věděl, že je členem zločinného spolčení,
- spácháním trestného činu chtěl zločinnému spolčení napomáhat.

V současné době je problém v samotné povaze institutu zločinného spolčení, poněvadž obsahuje až příliš znaků, které je nutno dokázat v trestním řízení, což se zřídka podaří. Pachatelé jsou tedy potrestáni za konkrétní trestný čin, většinou podle kvalifikované skutkové podstaty spočívající v členství v organizované skupině.

Dále bude žádoucí předmět vyšetřování zaměřit na prokázání skutečností, že pachatel trestnou činností získal majetkový prospěch nebo se o to snažil, pro uložení trestu propadnutí majetku (§ 51 TrZ) případně peněžitého trestu (§ 53 TrZ)

V.3. Typické stopy

Vzhledem k četnosti a různorodosti forem a způsobů páchaní organizované kriminality přichází v úvahu celá řada druhů stop, na něž lze během vyšetřování narazit. Mohou se vyskytovat například následující stopy :

1) Materiální stopy :

- Daktyloskopické – tyto stopy se nacházejí především u násilné kriminality u některých druhů krádeží a loupeží.
- Mechanoskopické – např. v případech krádeží motorových vozidel.
- Biologické – především krev – tento druh stop se nachází především u násilné kriminality.
- Listinné důkazy – ekonomická kriminalita, padělatelství, krádeže motorových vozidel (zejména padělané TP) atd.
- Stopy zaznamenané na nosičích informací (CD, DVD, hard disk) například stopy po padělání, poškození, neoprávněné manipulaci s počítačovými programy. V poslední době jsou např. tzv. nigerijské dopisy zasílány elektronickou poštou většinou z freemailových adres.

2) stopy ve vědomí osob, které se :

- na organizované trestné činnosti aktivně podílely a to :
 - a) spácháním trestného činu jako člen organizované skupiny,
 - b) spácháním trestného jako člen zločinného spolčení, s jeho členem nebo ve prospěch zločinného spolčení,
 - c) tím, že se účastnily činnosti zločinného spolčení,
- staly obětí trestného činu,
- staly svědky trestného činu.

Stopy ve vědomí člověka (paměťové stopy), jsou často označovány jako stopy ideální. Toto označení je vzhledem k povaze nositele těchto stop nutno považovat za velmi relativní. Možnost poznání tohoto druhu stop je podmíněna ochotou k jejich reprodukci (a pochopitelně i její možností) ze strany subjektu, v jehož paměti jsou tyto stopy uchovány. Schopnost uchovat a následně vybavit vzpomínky může být ohrožena jak vnějšími, tak vnitřními vlivy působícími na jejich nositele. Mezi vnitřní vlivy patří například posttraumatická stresová porucha, amnézie, poúrazová epilepsie a pochopitelně i neochota vypovídat o události motivovaná osobním prospěchem (obava o vlastní trestní stíhání apod.). Mezi vnější vlivy patří zejména strach z pomsty. Možný průlom do dekódování informací z paměťových stop bez nutné aktivní součinnosti jejich nositele nabízejí různorodé fyziologické, farmakologické a psychologické metody a prostředky.²³⁾ V případě, že by se objevila metoda umožňující získat informace uložené v paměti člověka nezávisle na jeho vůli, daly by se i paměťové stopy považovat za jeden z druhů materiálních stop.

V případě organizované kriminality, která se vyznačuje vysoce propracovanou trestnou činností, se nachází minimum stop. Tento fakt stěžující vyšetřování konkrétního trestného činu může právě svědčit o tom, že se v daném případě jedná o projev organizované kriminality.

23) Z farmakologických prostředků se jedná se například o skopolamin (někdy nazývaný též sérum pravdy), jehož aplikace vede k polovědomému stavu, v němž je vůle omámeného značně omezena. Zůstávají však zachovány řečové a myšlenkové schopnosti a omámený odpovídá často na otázky, o kterých by jinak pomlčel. Krom toho aplikace skopolaminu navozuje anterográdní amnézii (tudíž daná osoba neví o svém omámení). Z psychologických prostředků se nabízí zejména hypnóza. V podrobnostech : L.Hess a J.Straus K významu paměťové stopy Kriminalistika, 2003, č.4. Je nutné dodat, že tyto a další prostředky umožňující dekódování informací z paměťových stop by bylo možné aplikovat jen na základě zákona (viz. Čl.2 odst.2 Listiny základních práv a svobod), což v současnosti de lege lata možné není.

V.4. Podněty k vyšetřování

Podněty k vyšetřování by se daly rozdělit podle původce informace na kvalifikované a nekvalifikované.

V.4.1. Nekvalifikované podněty k vyšetřování :

U některých forem organizované kriminality může být podnětem k vyšetřování oznámení od nezúčastněných svědků. Tento druh podnětu nebude přicházet v úvahu jednak u latentních forem organizované kriminality a u těch forem, k nimž je veřejnost méně kriminálně citlivá. Dalším druhem podnětu je trestní oznámení podané obětí organizované kriminality, to přichází v úvahu především v případech násilné kriminality, vydírání podvodů a krádeží. Tento druh podnětu pochopitelně nebude přicházet v úvahu u těch forem organizované kriminality, které usilují o zločin bez oběti.

V.4.2. Kvalifikované podněty k vyšetřování :

- Oznámení či upozornění z oblasti soukromoprávního sektoru. Jedná se například o výsledky šetření pracovníků pojišťoven, v případě pojistných podvodů nebo oznamování podezřelých finančních transakcí bankami.
- Oznámení a podněty z veřejnoprávního sektoru :
 - podněty a oznámení od finančně analytického odboru Ministerstva financí,
 - výsledky operativní činnosti,
 - poznatky z vyšetřování jiné trestné činnosti,
 - podněty a oznámení od jiných státních úřadů a institucí, např. BIS, finanční úřady, NKÚ atd.

V.5. Typické vyšetřovací situace

Většina vyšetřovacích situací v případě organizované kriminality je nepříznivá. Příčinou je zejména nedostatek informací, ten je mimo jiné i důsledkem orientace vyšetřování výhradně na konkrétní trestný čin, které nepřináší potřebné poznatky o napojení zločineckých

skupin. Proto je nutné už v počátcích vyšetřování sledovat a vyhodnocovat indikátory organizované kriminality²⁴⁾ a získat tak dostatek relevantních informací o tom, zda se jedná o projev organizované kriminality a o jejím rozsahu.

V.5.1. Indikátory organizované kriminality jsou zejména :

- počet případů, vůči určité provozovně může například často docházet k projevům vandalství (poničené výlohy, zařízení eventuelně i žhárství) může se dejme tomu jednat o aktivitu určité party výrostků bez konkrétního motivu, ale také o nátlak ze strany zločinecké skupiny vůči podnikateli, aby se podrobil poplatkům za „ochranu“,
- způsob provedení trestného činu, okolnosti nasvědčují tomu, že trestný čin byl dlouho a precizně plánován, účastnilo se na něm více osob s rozdělenými úkoly a byly použity nákladné prostředky,
- povaha následků trestného činu,
- případy ovlivňování svědků ať už formou zastrašování nebo uplácení,
- pokusy o korupci orgánů činných v trestním řízení,
- péče o pachatele trestného činu (např. obstaráním známého a nákladného obhájce),
- péče o rodinné příslušníky pachatele, především po dobu jeho pobytu ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody (na jejich účtech se mohou objevovat záhadné finanční příspěvky).

V.5.2. Mohou se vyskytnout tyto vyšetřovací situace :

A) Byl spáchán skutek naplňující znaky určitého trestného činu, který vykazuje indikátory organizované kriminality a na základě jejich vyhodnocení lze dospět k závěru, že se jedná o projev organizované kriminality.

B) Na základě výsledků operativně pátrací činnosti případně jiných podmětů, byla zjištěna činnost skupiny či organizace, která by mohla mít charakter zločinného spolčení.

24) O indikátorech trestné činnosti viz Musil, J., Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. Kriministika, 1992, č. 2

V.6. Počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony

Okruh těchto úkonů bude záviset na formě organizované kriminality, která je předmětem vyšetřování a na charakteru stop, jež jsou v této fázi vyšetřování k dispozici. Velká část počátečních úkonů má neodkladnou povahu. Úkony, které budou přicházet v úvahu, se budou lišit v závislosti na konkrétní vyšetřovací situaci (viz výše).

V případě výše zmíněné vyšetřovací situace „A“ budou přicházet v úvahu zejména tyto úkony :

- neodkladné úkony obecně bezpečnostního charakteru,
- pátrání po horké stopě,
- zadržení podezřelých osob,
- ohledání místa činu,
- další druhy ohledání např. předmětů, mrtvol, dokumentů,
- zajištění stop,
- opatření k zamezení úniku pachatelů např. uzávěry komunikací, kontroly letišť a nádraží, zpřísnění hraničních kontrol,
- vysvětlení vyžadovaná od svědků nebo podezřelých,
- výzva k vydání nebo odnětí věcí důležitých pro trestní řízení,
- domovní a osobní prohlídka.

V případě vyšetřovací situace „B“ se bude jednat zejména o následující úkony :

- sledování osob a věcí,
- splnění povinností hlásné služby,
- odposlech a záznam telekomunikačního provozu,
- záměna zásilky,
- zadržení a otevření zásilky,
- vyžádání informací od banky.

Vysvětlení je Konrádem definováno jako sdělení osoby, vyzvané na základě zákona oprávněným orgánem, aby z důvodů uváděných zákonem podala potřebná vysvětlení, zadokumentované podle požadavků zákona. 25) Vysvětlení je upraveno § 158 odst.3 TrŘ a § 12 zákona o Policii ČR, při jeho podávání má každý právo na právní pomoc advokáta (§ 158

odst.4 TrŘ). V případě organizované kriminality, zejména jejích nejrozvinutějších forem, bude přítomnost advokáta při podávání vysvětlení pravidlem. Právě v přítomnosti prominentních advokátů při podávání vysvětlení u osoby, jejíž příjmy a postavení neodpovídají cenovým relacím, za něž tito advokáti běžně poskytují své právní služby, lze spatřovat jeden z možných indikátorů organizované kriminality. Je rovněž známým faktem, že rozvinutější skupiny organizované kriminality disponují početným aparátem externích spolupracovníků mezi něž pochopitelně patří i advokáti. Ti při podávání vysvětlení a následně i při výslechu nemusí reprezentovat výhradně jen zájmy svých zdánlivých klientů (osoby podávající vysvětlení eventuelně vyslýchané osoby). Mohou například dohlížet i na to, aby ze strany osoby podávající vysvětlení, případně vyslýchané osoby nedošlo ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

Interním aktem řízení je upravena možnost utajení totožnosti a podoby osoby od níž je vyžadováno vysvětlení. O této možnosti je policejní orgán povinen tuto osobu poučit.

V počátečních etapách vyšetřování organizované kriminality lze použít dva druhy taktických postupů a to **Frontální postup** a **Průběžné rozvíjení vyšetřování**.

- ❖ **Frontální postup** – Výhoda tohoto postupu spočívá ve využití momentu překvapení, v efektivním a rychlém provedení počátečních úkonů. Nevýhodou je, že vyžaduje nasazení velkého počtu sil a prostředků, což vede k organizační náročnosti a možnému úniku informací.
- ❖ **Průběžné rozvíjení vyšetřování** - Výhody spočívají v menší náročnosti na použití sil a prostředků i organizaci než u předešlého postupu. Tento postup je náročný na analytickou činnost a vyžaduje schopnost předvídat reakce pachatelů. Je většinou orientován na nejslabší článek zločinecké skupiny. V úzké vázanosti na určitou osobu spočívá další nevýhoda tohoto postupu. Pokud se jí nepodaří přimět ke spolupráci na objasnění věci, hrozí riziko zmaření dosavadního vyšetřování.

Trestní stíhání je nutno zahájit vhodným vyšetřovacím úkonem, aby se předešlo znehodnocení důkazů a eventuelnímu úniku spolupachatelů. V případě zadržení je nutné počítat s tím, že pachatelé organizované kriminality mohou být velmi dobře ozbrojeni a klást

25) Konrád, Z., Vysvětlení – zvláštní druh výslechu? Kriminalistika, 1999, č. 4.

odpor. Proto by mělo být zadržení náležitě naplánováno. Je nutno i přijmout opatření k zabránění úniku informací, aby nedošlo k varování podezřelých nebo k nevhodnému informování sdělovacích prostředků. Pro úspěšný průběh zadržení podezřelých z organizované trestné činnosti bude ve většině případů nutno požádat o součinnost Útvar rychlého nasazení (URNA). Jeho příslušníci jsou k podobným akcím speciálně vycvičeni a mohou zasáhnou kdekoliv na území České republiky během krátké doby, což minimalizuje možnost úniku informací. Zadržení více podezřelých, kteří se nacházejí na různých místech, je nutno provést ve stejné nebo blízké době. Dále je nutno vybrat vhodný objekt, kde budou zadržení umístěni, tak aby byli vzájemně odděleni kvůli zamezení možnému vzájemnému domlouvání.

V.7. Vyšetřovací verze, plánování a organizace vyšetřování

Proces tvorby verzí začíná u organizované kriminality, stejně jako u jednotlivých druhů trestných činů, shromažďováním kriminalisticky relevantních faktů. V případě organizované kriminality je nutné zaměřit se zejména na fakty, vykazující indikátory organizované kriminality. Podněty, jež vedly k zahájení vyšetřování, musí být náležitě prověřeny, to se týká především nekvalifikovaných podnětů k vyšetřování. K prověřování pravdivosti a kvality podnětů slouží především počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony.

V další fázi se nashromážděný materiál třídí, analyzuje a hodnotí. Po této fázi následuje etapa vyvozování domněnek a formulování verzí. Pak následuje poslední fáze tvorby verzí, jež spočívá ve vyvozování důsledků, které by měly existovat v případě pravdivosti vytyčené verze.²⁶⁾

V případě organizované kriminality se bude tvorba verzí odvíjet od dvou výše popsaných vyšetřovacích situací.

- ❖ V případě vyšetřovací situace „A“, kdy je znám skutek, naplňující znaky určitého trestného činu vykazující indikátory organizované kriminality. Je nutno tyto indikátory náležitě prověřit a analyzovat a na základě těchto kroků pak vytyčit verze, zda se

²⁶⁾ V podrobnostech viz. Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J., Kriminalistika. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001 s. 266-272

jedná o projev organizované kriminality. Poté přicházejí v úvahu verze o tom, zda se jedná o činnost organizované skupiny nebo kvalitativně vyšší formy organizované kriminality - zločinného spolčení.

- ❖ V případě vyšetřovací situace „B“, kdy tedy byla zjištěna činnost skupiny či organizace, jež by mohla mít charakter zločinného spolčení, se může jednat o následující verze : O původu prostředků, jimiž tato organizace disponuje, zda nepocházejí z trestné činnosti a o formách trestné činnosti, kterými se zabývá.

V obou situacích mohou dále přicházet v úvahu následující verze :

- o struktuře kriminální organizace,
- o jejím eventuálním mezinárodním charakteru,
- o možnosti jejího vlivu na veřejný a podnikatelský sektor,
- o jejích vazbách na zahraniční a tuzemské skupiny organizované kriminality.

Vzhledem ke složitosti, variabilitě a četnosti forem organizované kriminality se při jejím vyšetřování uplatní týmová práce. Vzhledem k četnosti úkonů, které je při jejím vyšetřování třeba provést, je nemyslitelné úspěšné zvládnutí vyšetřování jednotlivcem. Výhoda týmové práce spočívá v nasazení většího počtu sil na různých místech a v možnosti souběžného provádění různých úkonů. Nevýhodou týmové práce jsou vysoké požadavky na organizační a řídicí schopnosti vedoucích pracovníků a náchylnost k úniku informací.

Vyšetřování je nutno naplánovat takovým způsobem, aby vyšetřovací a operativně pátrací úkony a opatření vedly k prověření vytyčených verzí a k získání nových důkazů potřebných k náležitému objasnění věci. V plánu vyšetřování by se měly, vzhledem k charakteru organizované kriminality, uplatnit především principy dynamičnosti, individuálnosti a konkrétnosti.²⁷⁾

Zvláště při vyšetřování organizované kriminality se uplatní tzv. taktické operace.²⁸⁾ Ty díky své komplexnosti představují nezbytný předpoklad optimalizace a zefektivnění procesu vyšetřování. Význam taktických operací se plně uplatní především v následné etapě

27) V podrobnostech viz. Porada, V., a kol. Kriminalistika Praha : CERM 2001 s 540 - 543

28) Taktickými operacemi se rozumí činnosti, které vyžadují využívání celých komplexů metod, prostředků a postupů. Taktické operace jsou chápány především jako specifické formy součinnosti policejních služeb. V podrobnostech : Musil, J. a kol. Kriminalistika vybrané problémy teorie a metodologie. Praha : PAČR, 2001 s. 140 - 151

vyšetřování, kde se zpravidla nejvíce řeší otázky součinnosti s dalšími policejními službami a spolupráce s jinými státními orgány a nestátními institucemi. Součinnost je nutná například při operativně pátrací činnosti, poněvadž k využívání operativně pátracích prostředků jsou oprávněny pouze stanovené policejní útvary.

V.8. Následná etapa vyšetřování

Hlavním obsahem této etapy je prověření vytyčených vyšetřovacích verzí. Uskutečňují se v ní především výslech obviněného, svědků, rekognice, konfrontace a různé expertizy. V případě potřeby se mohou opakovaně provést i úkony provedené v počáteční etapě vyšetřování. Nejdůležitějším procesním úkonem prováděným v této fázi vyšetřování je výslech. Jeho cílem je u organizované kriminality, stejně jako tomu je u jiných forem, získání úplné a věrohodné výpovědi tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci o němž nejsou důvodné pochybnosti. Tomuto cíli se však v případě organizované kriminality staví do cesty mnohem více překážek, než je tomu u ostatních forem kriminality. Dle procesního postavení vyslýchaného rozlišujeme výslech svědka a výslech obviněného (obžalovaného).

V.8.1. Výslech svědků :

Pro vyšetřování organizované kriminality má stěžejní význam pravdivá a úplná výpověď svědka. V případě organizované kriminality se často naráží na nechuť svědka vypovídat. Tento nezájem o spolupráci s orgány činnými v trestním řízení na objasnění věci má původ jednak v nízké kriminální citlivosti veřejnosti vůči některým formám organizované kriminality a jednak ve strachu z možné odplaty. Je nutno zejména překonat bariéry mezi vyslychajícím a svědkem a získat jeho důvěru. Proces získávání důvěry svědka musí započít ještě před samotným začátkem výslechu. Vyšetřovatel²⁹⁾ by měl pečlivě analyzovat dostupné materiály o osobě svědka a daném případě a zvážit možnost ohrožení svědka a jeho blízkých. V případě zjištění reálného ohrožení by pak měl svědkovy z vlastní iniciativy nabídnou možnost utajení totožnosti a podoby při podání svědectví dle § 55 odst.2 tr. řádu. Dále přichází v úvahu seznámení svědka s možnostmi ochrany na základě zákona o zvláštní ochraně svědka (zák. č. 137/2001 Sb.).

²⁹⁾ Institut vyšetřovatele byl vpuštěn k 1.1. 2002 novelou trestního řádu, kterou došlo ke sloučení původní kriminální policie a úřadů vyšetřování. Pokud v textu této práce používám pojem vyšetřovatel, mám na mysli policistu provádějícího daný úkon (např. výslech, vysvětlení apod.) Použití termínu vyšetřovatel se mi v některých situacích jeví jako vhodnější a výstižnější, než např. policejní orgán.

Pro zajištění přítomnosti svědka u výslechu by měla mít před předvoláním podle § 98 tr. řádu přednost telefonická forma předvolání. Výhoda tohoto postupu spočívá v tom, že na svědka lépe psychologicky působí možnost telefonické domluvy na pro něj přijatelné době výslechu než formální výzva k dostavení se ve stanovenou dobu na určité místo, která hrozící sankcí v podobě pořádkové pokuty, případně předvedení.

V případě organizované kriminality se lze často setkat se lživou výpovědí svědka. Pro její překonání je nutno zjistit příčinu, proč svědek lživě vypovídá, poučit ho o tom, že by svým jednáním mohl naplnit skutkovou podstatu trestného činu a snažit se působit na jeho kladné vlastnosti. V případě, že je motivem lživé výpovědi strach z odplaty, je třeba svědka seznámit s možnostmi ochrany, které mu poskytuje právním řád. (viz. kap. VI.)

V.8.2. Výslech obviněného :

V případě vyšetřování organizované kriminality převažuje konfliktní vyšetřovací situace. Povaha konfliktní situace a samotný výslech a jeho taktika se liší v závislosti na tom, zda se jedná o méně rozvinutou organizaci typu organizované skupiny nebo o rozvinutější stadium organizované kriminality. U méně rozvinuté skupiny se lze setkat se vzájemným svalováním viny jednoho člena na druhého, v takovém případě lze jejich vzájemné rivalitu využít k získání důkazů a objasnění věci.

V případě rozvinutějších stadií organizované kriminality vyslyšení vše popírají a odmítají podávat jakékoliv informace o struktuře organizace. Tento jejich postoj má původ především ve strachu z možné odplaty ze strany zločinecké organizace vůči nim samým, případně i jejich rodinám. Za svou mlčenlivost mohou naopak očekávat to, že se organizace o jejich blízké po dobu jejich pobytu ve vězení či vazbě postará. Tato péče o rodinné příslušníky svých členů je charakteristická především pro organizace založené na etnickém základě. Neochota vyslychaného spolupracovat na objasnění věci dále pramení z toho, že v případě prokázání spáchání trestného činu jako člen zločinného spolčení, s jeho členem nebo na podporu zločinného spolčení mu hrozí podstatné zvýšení trestní sazby. Tato skutečnost mnohdy ještě ve spojení se strachem z odplaty způsobuje, že pro vyslychaného je výhodnější přiznat maximálně individuální spáchání trestného činu, případně jako člen organizované skupiny. Dalším problémem je, že vyslychaný mnohdy nemá vůbec přehled o struktuře a činnosti organizace, zná většinou jen své spolupracovníky, svého bezprostředního nadřízeného a úkoly, které má plnit.³⁰ Pro vyslychajícího je pak problémem posoudit, zda vyslychaný zapírá nebo skutečně nic bližšího neví. V případě, že vyslychaný lživě vypovídá by měl vyslychající využít vnitřních rozporů v jeho výpovědi, rozporů výpovědi s ostatními

důkazy, tím usvědčit vyslychaného ze lži a snažit se tak o změnu jeho dosavadní pozice. Vyslýchající by se také měl snažit o využití reflexivního myšlení lživě vypovídajícího.³¹⁾

V případě výslechu více obviněných, u nichž se předpokládá vazba na organizovanou kriminalitu, je vhodné výslechy provádět najednou nebo v blízkém časovém horizontu, aby nemohlo dojít ke vzájemnému sladování výpovědí za pomoci jejich obhájců. Z těchto důvodů se objevují i návrhy na omezení styku obhájců s obviněnými v přípravném řízení.³²⁾ Na výslech je důležité se náležitě připravit, analyzovat dostupné materiály o struktuře organizace, jejích členech a činnosti. V případě, že někteří obvinění budou cizinci, je nezbytné zajistit přítomnost vhodného tlumočníka, u některých etnických skupin obviněných by byla na místě konzultace s odborníkem na dané etnikum.

Při výslechu je nutné zaměřit se na nejslabší článek skupiny, tím bývá většinou ten, jehož podíl na trestné činnosti je nejmenší, nebyl dosud trestán a nemá zkušenosti s prací orgánů činných v trestním řízení. U takového vyslychaného může vyslychající snáze využít své autority a užít vůči němu taktických postupů k překonání lživé výpovědi a získat ho pro spolupráci na objasnění věci. Ke spolupráci může být motivován i určitými instituty trestního zákona na něž by měl být vyslychajícím upozorněn. Je ovšem nutné podotknout, že v současnosti náš platný právní řád nenabízí dostatek prostředků, které by motivovaly členy zločinných společenství ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

U vyšetřování organizované kriminality nachází uplatnění využití **speciální výslechové místnosti**.³³⁾ Její přednosti tkví především v maximální autenticitě výslechu a jeho přesné dokumentaci, čímž se pochopitelně prohlubují i záruky zákonnosti. Vzhledem k velkému počtu osob podílejících se na výslechu ve speciální výslechové místnosti, je nutné zpracovat důkladný plán výslechu v písemné podobě.

V.8.3. Konfrontace :

Přichází v úvahu u spoluobviněných, mezi jejich výpověďmi jsou závažné rozpory. S tím se lze setkat především u méně rozvinutých stadií organizované kriminality, kde se někteří členové organizace snaží zbavit trestní odpovědnosti svalováním své viny na ostatní.

30) Teorii i praxi je poukazováno na to, že až na 50% činností najímají zločinecké organizace externisty. Viz např. Cejp, M. a kol. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: IKSP 2004

31) O možnosti využití reflexivního myšlení v kriminalistice v podrobnostech : Musil, J. a kol. Kriminalistika vybrané problémy teorie a metodologie. Praha 2001 s. 129 – 139.

32) O možnosti omezení styku obviněného, který je ve vazbě s obhájcem např. : Musil, J., Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. Československá kriminalistika, 1992, č.2.

33) v podrobnostech : Němec, M., Výslech taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti. Praha : PA ČR, 2003, s. 48- 66

Konfrontaci lze dále provést mezi obviněným a svědkem, nelze ji však pochopitelně uskutečnit s tím svědkem, jehož totožnost má zůstat utajena.

V.9. Zapojení veřejnosti do vyšetřování

V případě organizované kriminality je zapojení veřejnosti problematické, příčinou je jednak strach z organizovaného zločinu, jeho značná latence a jednak nízká kriminální citlivost vůči některým jeho formám. K překonání tohoto postoje je nutné dlouhodobé působení na veřejné mínění. V tom mohou sehrát významnou roli sdělovací prostředky, aby osoby s vazbami na organizovaný zločin nebyly prezentovány jako „celebrity“. Veřejnost a hlavně představitel veřejného života a státní správy je nutné přesvědčit o tom, že se nelze vždy ztotožnit s úslovím „Pecunia non olet“ tedy peníze nepáchnou.

VI. Specifické metody, prostředky a nástroje boje s organizovanou kriminalitou

Ze samotné povahy organizované kriminality charakterizované její profesionalitou, latentí a velkou nebezpečností vyplývá, že k efektivnímu boji s ní se nelze spokojit jen s klasickými kriminalistickými metodami a prostředky. Například Němec, již v jedné z prvních monografií zabývající se organizovaným zločinem, která vznikla na našem území, akcentuje nutnost použití ofenzivních metod a prostředků boje s organizovanou kriminalitou.³⁴⁾

Vedle opatření prováděných na základě spáchaného deliktu je podle něj nutné soustředit se především na :

- získávání poznatků k osobám a kriminálním seskupením,
- vyhodnocování způsobů spáchání činů,
- propracování typologie latentních forem organizované kriminality,
- uplatnění rastrové kontrolní metody za pomoci speciálních finančních orgánů,
- zkoumání struktur zabývajících se legalizací zboží získaného trestnou činností.

VI.1. Operativně pátrací činnost

V oblasti boje s organizovanou kriminalitou nachází široké uplatnění **operativně pátrací činnost**. „Tou se rozumí ucelený systém speciálních kriminalistických postupů a metod používání operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků, uskutečňovaný oprávněným policejním útvarem podle zvláštních právních předpisů a na základě nich vydaných interních aktů řízení, převážně utajovaným způsobem, zaměřený k ochraně zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami a spočívající v soustavném získávání, shromažďování, prověřování případně rozpracovávání operativních informací.“³⁵⁾

VI.1.1. Operativně pátrací prostředky :

Jedná se o zákonem definované prvky operativně pátrací činnosti. Cílem jejich použití je opatření potřebných podkladů a důkazů pro účely trestního řízení. Od novely trestního

34) Němec, M., Organizovaný zločin. Praha : Naše vojsko 1995, s. 61 - 65

35) Němec, M., Kriminalistická taktika pro policisty Praha : Eurounion 2004, s. 91

řádu z roku 2001 (zák. č. 265/2001 Sb.) upravuje operativně pátrací prostředky trestní řád, který v § 158b - 158f určuje podmínky jejich použití a stanoví jejich taxativní výčet. Před účinností výše citované novely byly operativně pátrací prostředky upraveny zákonem č.283/1991 Sb. o Policii České republiky. Mezi důvody, které vedly k této změně, lze zahrnout snahu o rozšíření možnosti státního zástupce vykonávat dozor i v této oblasti a zajištění procesní využitelnosti výsledků této činnosti v dalších stádiích trestního řízení.³⁶⁾ Použití operativně pátracích prostředků je rovněž upraveno interními akty řízení.

Operativně pátrací prostředky jsou v současné době nepostradatelným nástrojem v boji s organizovanou kriminalitou. Z jejich samotné povahy vyplývá možnost zásahu do základních práv a svobod prověřovaných osob, což je důvodem pro stanovení řady podmínek a omezení při jejich použití. Operativně pátrací prostředky mohou využívat jen zákonem stanovené subjekty na základě povolení, jejich použití nesmí sledovat jiný záměr než získání skutečností důležitých pro trestní řízení a je vázáno podmínkou akcesority. Práva a osobní svobody mohou být omezeny jen v míře nezbytně nutné. V případě, že dojde při použití operativně pátracích prostředků k pořízení zvukových, obrazových a jiných záznamů způsobem, který je v souladu s trestním řádem, lze je využít jako důkaz. Pokud nebylo použití operativně pátracích prostředků zaznamenáno pomocí technických prostředků a doplněno protokolem v souladu s § 55 a násl. TrŘ. je nutné osoby, které operativně pátrací prostředky používaly vyslechnout jako svědky.

Na trestně procesní povahu operativně pátracích prostředků panují v teorii dva odlišné pohledy, jeden zastávaný Jelínkem ³⁷⁾ je považuje za samostatnou součást důkazních prostředků. Fenyk ³⁸⁾ jim naopak toto samostatné postavení nepřiznává, argumentuje tím, že důkazní prostředek musí být určitá forma, jejímž prostřednictvím orgán činný v trestním řízení přímo nabývá potřebných poznatků. Tyto požadavky operativně pátrací prostředky podle něj nesplňují.

Znění 158b odst.3, kde se mluví o využití zvukových obrazových a jiných záznamů, které byly získány při použití operativně pátracích prostředků v souladu s trestním řádem jako důkazu, svědčí spíše ve prospěch Fenyka. Povahu důkazu mají dle tohoto ustanovení obrazové a zvukové záznamy, nikoliv operativně pátrací prostředky samy o sobě.

36) V podrobnostech : Šlámal, P., a kol Trestní řád komentář 5. vydání , I díl. Praha : C.H.Beck 2005

37) Jelínek, J., a kol. Trestní právo procesní . Praha : EUROLEX BOHEMIA 2003 s. 272 – 316

38) Císařová,D., Fenyk,J., a kol. Trestní právo procesní Linde Praha 2004 s 322 – 323

Operativně pátracími prostředky jsou :

Předstíraný převod (§ 158c TrŘ) spočívá v předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu věci, jejíž držení buď vyžaduje zvláštní povolení nebo je nepřípustné, dále věci pocházející z trestného činu, případně určené k jeho spáchání. K uskutečnění předstíraného převodu je nutný souhlas státního zástupce. Tento souhlas není třeba v případě, kdy věc nesnese odkladu. Pro úspěšné provedení předstíraného převodu je zásadní vhodný výběr osoby, která má převod provést. Při jejím výběru musí být zohledněny jednak její zkušenosti a jednak její vizáž, věk a eventuelně i jiné vlastnosti, aby s ní druhá strana byla ochotna navázat kontakt. Důraz je také kladen na vytvoření vhodné legendy ohledně působení a minulosti policisty, který má předstíraný převod provést. 39)

Sledování osob a věcí (§ 158d TrZ) je získávání poznatků o osobách a věcech utajovaným způsobem. Zákon výslovně zakazuje zaznamenávání komunikace obviněného se svým obhájcem a nařizuje případný záznam zničit, nestanoví ale v takovém případě ukončení, případně přerušování sledování. Trestní řád tak činí rozdíl mezi monitorováním telefonické komunikace mezi obhájcem a obviněným, kterou v § 88 zakazuje, kdežto monitorování jiné než telefonické připouští.

Trestní řád diferencuje sledování podle zásahu do práv sledovaného na tři druhy :

- A) Sledování, kdy nejsou pořizovány obrazové a zvukové záznamy ani nedochází k zásahu do základních lidských práv, k tomuto sledování není vyžadováno povolení soudce ani státního zástupce.
- B) Sledování, při němž mají být pořizovány zvukové, obrazové a jiné záznamy, které vyžaduje, nejedná-li se o neodkladný případ, povolení státního zástupce.
- C) Sledování, jímž má být zasahováno do některých základních lidských práv a svobod, jež vyžaduje předchozí povolení soudce.

Se souhlasem sledovaného je umožněno provést jak sledování, při kterém je zasahováno do některých základních lidských práv a svobod, tak sledování, při němž jsou pořizovány obrazové a zvukové záznamy i bez potřebného povolení soudce eventuelně státního zástupce (§158d odst.6 TrZ.). Tyto případy přicházejí v úvahu například při vydírání poškozeného.

39) V podrobnostech Brož,J., Využití předstíraného převodu v praxi In. Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení - sborník příspěvků Policejní akademie Praha 2004 s. 85 - 86

Policejní orgán tedy postupuje v případě této osoby v souladu se zákonem, problém nastává v případě monitorování a zaznamenávání jednání osob, které jsou s ní v kontaktu. Tyto souhlas k monitorování a zaznamenání svého jednání nedaly, a ani soud či státní zástupce k tomu nedali potřebné povolení. V těchto případech by mohlo dojít k zneužití daného ustanovení k provokaci. 40)

V případě prověřování trestné činnosti páchaného skupinou organizované kriminality lze pomocí sledování získat určité poznatky o jiné formě trestné činnosti, kterou se daná skupina zabývá, ale pokud není v souvislosti s touto formou vedeno trestní řízení, nelze tyto poznatky dle odst. 10 § 158d TrZ využít jako důkaz. Vzhledem k latenci organizované kriminality a jejích jednotlivých forem, kdy se při vyšetřování postupně rozkrývá pestrá trestná činnost zločineckých skupin, lze toto ustanovení pro její účinné potírání považovat za poněkud limitující.

Sledování má podobné rysy s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu, nejvýraznější odlišnost lze spatřovat v poněkud mírnějších podmínkách pro odposlouchání obydlí, než je tomu v případě odposlechu podle § 88 odst.1 TrŘ. 41)

Před započítím sledování i ostatních prvků operativně pátrací činnosti je zapotřebí provést blokaci osoby v informačním systému BLOKACE. V případě, že už byla blokace provedena jiným policistou, je nutné operativně pátrací činnost s tímto policistou koordinovat, aby nedošlo k narušení operativního rozpracování blokované osoby.

Sledování provádí a technicky zabezpečuje specializované pracoviště např. útvar zvláštních činností a jeho organizační články. Specializované pracoviště může sledování i jen technicky zabezpečit s tím, že vlastní sledování provede policejní orgán pověřený používat operativně pátrací prostředky. Žádost o provedení sledování musí obsahovat cíl sledování, informace o jednotlivých objektech sledování (identifikační údaje, popis a fotografie), popis prostředí v němž má být sledování prováděno, charakteristiku zájmových osob, jejich styky atd.

Použití agenta (§ 158e TrŘ) je omezeno jen na zvlášť závažný úmyslný trestný čin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení, eventuálně pro trestný čin k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva. Použití agenta je oprávněn navrhnout pouze státní

40) Cimr, V., K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány Trestní právo, 2002, č.2, s. 11 - 14

41) V podrobnostech viz. Musil,J.,Kratochvíl,V., Šámal,P., a kol. Kurs trestního práva - trestní právo procesní. Praha: C.H.Beck, 2002, s. 365 - 366

zástupce vrchního státního zastupitelství a rozhodnutí o jeho použití je vyhrazeno soudci vrchního soudu. Státní zástupce vrchního státního zastupitelství poté vykonává dozor nad zákonností použití agenta.

Praxí je poukazováno⁴²⁾ na jistá rizika pro bezpečnost agenta, jež plynou z rozšiřování okruhu osob disponujících informací o použití agenta v určité trestní věci. Problém je viděn v tom, že v případě potřeby realizace předstíraného převodu agent potřebuje souhlas dozorového státního zástupce a ten se tak díky tomu dozvídá o činnosti agenta. V zásadě jsou navrhovány dvě varianty řešení. Aby povolení k realizaci předstíraného převodu uděloval státní zástupce vrchního státního zastupitelství, který použití agenta navrhoval. Druhá varianta odkazuje na sledování osob a věcí, při němž mají být pořizovány obrazové a zvukové záznamy, k němuž je agent oprávněn bez povolení a navrhuje stejnou úpravu i v případě předstíraného převodu.

VI.1.2. Podpůrné operativně pátrací prostředky :

Jedná se stejně jako v případě operativně pátracích prostředků o prvky operativně pátrací činnosti, na rozdíl od nich jsou nadále upraveny zákonem č.283/1991 Sb. o Policii České republiky. Od operativně pátracích prostředků se dále liší tím, že jsou využívány mimo rámec trestního řízení a mají preventivní charakter.

Podpůrnými operativně pátracími prostředky jsou :

- ❖ krycí doklady (§ 23b),
- ❖ konspirativní prostředky (§ 23c),
- ❖ zabezpečovací technika (§ 23d),
- ❖ zvláštní finanční prostředky (§ 23e),
- ❖ informátor (§ 23f).

Je nutno připomenout, že výčet operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků, uvedený v trestním řádu a zákoně o policii, je taxativní a nelze ho v žádném případě rozšiřovat. Při jejich používání se musí policejní orgány mimo jiné

42) Např. Trojáček, J., Použití agenta – náměty k provedení změn v úpravě In. Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení - sborník příspěvků Policejní akademie, Praha 2004, s. 87 - 88

řídít i Čl. 2 odst.2 Listiny základních práv a svobod a státní moc tedy uplatňovat jen v případech, v mezích a způsobem stanovených zákonem.

Účelem použití operativně pátracích prostředků je pouze dokumentace skutkového děje, nikoliv aktivní podíl na jeho utváření, jímž by se policejní orgány snažily vzbudit v potencionálním pachateli úmysl trestný čin spáchat. Jak se ostatně vyjádřil v svém nálezu Ústavní soud 43) „je nepřípustný takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání“.

Operativně pátrací činnost je v současnosti nepostradatelným nástrojem v boji s organizovanou kriminalitou. Její výsledky mohou sloužit jednak jako podnět k vyšetřování a jednak i jako důkazy pro trestní řízení. Například na základě informací od informátora se policejní orgány dozví o činnosti zločinecké skupiny zaměřené v určitém regionu na vydírání tamních podnikatelů. Jestliže ti nejsou například z důvodů obav před možnou pomstou ochotni spolupracovat, může policie prostřednictvím vhodné operativní legendy a konspirativních prostředků, v kombinaci se sledováním osob a věci získat dostatek důkazů pro trestní řízení. Policie si tedy může například pronajmout na určitou dobu provozovnu (bar, hernu apod.) umístnit do ní zařízení pro pořizování záznamů, pod vhodnou legendou budít zdání, že se jedná o běžný podnik a vyčkat tak příchodu osob s nabídkou „ochrany“.

VI.2. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Mnoho podobných rysů s operativně pátracími prostředky má **Odposlech a záznam telekomunikačního provozu**. Podmínky provedení tohoto úkonu jsou upraveny v § 88 TrŘ a interním aktem řízení. Na návrh státního zástupce jej povoluje soudce a provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení Policie České republiky. V rámci policie je k provádění odposlechu příslušný jen Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Tento útvar zajišťuje ostatním policejním jednotkám, ale i tajným službám, odposlechy mobilních telefonů a pevných sítí. V případě, že jiný útvar Policie ČR dospěje k nutnosti provést odposlech, předloží prostřednictvím státního zástupce žádost soudci, který

43) Nález Ústavního soudu III. ÚS 597/99 tento nález striktně vymezuje manévrovací prostor orgánů činných v trestním řízení při používání operativně pátracích prostředků

je příslušný rozhodnout. Na základě příkazu soudce tak specializované pracoviště útvaru zvláštních činností zahájí odposlech. Záznamy odposlechu lze předávat datovým přenosem prostřednictvím INTRANETU ze specializovaného pracoviště na komunikační počítač, jež má nainstalován program umožňující chráněný přenos dat.

Má-li být záznam telekomunikačního provozu užit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i osobě, která záznam pořídila. Skutečnost, že provádění odposlechu je soustředěno v rukou specializovaného útvaru, by měla být dostatečnou zárukou profesionality a zákonnosti provedení tohoto úkonu, i jeho následné procesní využitelnosti. Z tohoto důvodu nelze souhlasit s názorem Vantucha 44), aby odposlech prováděla nezávislá firma. Nehledě na to, že by pravděpodobně nebyla schopna poskytnout dostatečnou záruku, proti možnému zneužití tohoto podstatného zásahu do základních lidských práv a svobod. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu se nevztahuje pouze na mobilní a pevné telefonní sítě, ale i na vysílačky a elektronickou poštu.⁴⁵⁾ Vztahuje se nepochybně i na komunikaci prostřednictvím internetu.

VI.3. Ochrana svědka

Výpověď svědka je základním a nejčastějším důkazním prostředkem v trestním řízení. Trestní řád stanoví v § 97 povinnost každého dostavit se na základě předvolání a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a jeho pachatelí. Z této obecné povinnosti svědčit existují určité výjimky, jsou jimi jednak zákaz výslechu (§ 99 TrŘ) a právo odepřít výpověď (§ 100 TrŘ) a Čl. 37 odst.1 Listiny. Mezi důvody odepření nepatří obava o bezpečnost svou a svých blízkých v souvislosti s podáním výpovědi. Nebezpečí, které svědkovi v souvislosti se splněním jeho zákonné povinnosti hrozí, je zejména v případech organizované kriminality nesporné. Je nutno podotknout, že ochrana osob, které poskytly státu a jeho orgánům součinnost, při plnění úkolů spočívajících v odhalování trestných činů a potrestání jejich pachatelů, je i věcí prestiže každého státu. Tyto skutečnosti vedly v mnoha

44) Vantuch, J., K možnosti využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu. Bulletin Advokacie, č. 11-12/2005, s.28

45) Šámal, P., a kol. Trestní řád – komentář. 5. vydání, I. Díl, Praha : C.H.Beck, 2005

státech k přijetí adekvátních opatření k zajištění ochrany svědka. Při jejich přijímání bylo nutné skloubit požadavky náležité ochrany svědka s procesními právy obviněného.

V České republice je ochrana svědkovi poskytována prostřednictvím určitých ustanovení trestního řádu, zákonem č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a interními akty řízení.

Ochrana poskytovaná trestním řádem spočívá v utajení totožnosti svědka. Stěžejním ustanovením je § 55 odst.2, který stanoví možnost přijmout opatření k utajení totožnosti i podoby svědka, svědčí-li zjištěné okolnosti tomu, že jemu a jeho blízkým hrozí v souvislosti s podáním svědeckví závažná újma a nelze-li ochranu zajistit jiným způsobem. Jméno a příjmení a další osobní údaje svědka se vedou odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek podepíše protokol o své výpovědi pod smyšleným jménem a příjmením.

Problémem, který ponechává svědka v nejistotě, je možnost orgánu vedoucího v té době trestní řízení přezkoumávat, zda důvody utajení totožnosti trvají. V případě, že dospěje k závěru o pomnutí nutnosti utajení totožnosti, připojí se osobní údaje svědka k trestnímu spisu a svědek tak rázem přestává být chráněn. Ze zákona nevyplývá nutnost rozhodnutí o odtajnění totožnosti svědkovi doručovat, a ten proti němu nemůže podat opravný prostředek. Tuto nedůslednost právní úpravy se částečně snaží řešit Závazný pokyn policejního prezidenta č. 138/2001 (viz dále).

Žádoucím by bylo, aby orgán rozhodující o případném odtajnění svědka, tak činil formou usnesení, proti němuž by byla přípustná stížnost a do doby rozhodnutí o ní by svědek zůstal utajen.

Trestní řád dále neřeší situaci utajení totožnosti osoby podávající vysvětlení podle § 158 odst.3 TrŘ, poněvadž ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ se vztahuje výslovně na svědky.⁴⁶⁾ K řešení dané situace se nabízí analogie, která je v trestním řádu na rozdíl od trestního zákona zásadně přípustná.⁴⁷⁾

Dále se utajením totožnosti svědka zabývá § 101 TrŘ, jež stanoví povinnost poučit svědka o postupu dle § 55 odst.2 TrŘ. V § 101a TrŘ je upraven postup v případě, že policejní orgán neshledá důvody pro utajení totožnosti svědka. V případě, že se svědek domáhá utajení své totožnosti, policejní orgán předloží věc státnímu zástupci k posouzení. Do

46) V podrobnostech : Němec, M., Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti Praha 2003 s. 72 – 73

47) Císařová, D., Fenyk, J., a kol. Trestní právo procesní. Praha : Linde, 2004 s. 27 a Jelínek, J., a kol. Trestní právo procesní. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2003, s. 63 – 66

doby než státní zástupce přijme opatření musí být výslech odložen nebo s osobními údaji svědka nakládáno způsobem, jako kdyby podléhaly utajení dle § 55 odst. 2 TrŘ.

V případě účasti obhájce u výslechu utajovaného svědka musí policejní orgán přijmout opatření znemožňující identifikaci svědka (§ 165 odst.3 TrŘ).

V hlavním líčení ukládá § 209 TrŘ předsedovi senátu učinit vhodná opatření k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, jemuž nebo osobám jemu blízkým v souvislosti s podáním svědeckví hrozí vážné nebezpečí.

Postup policejních orgánů při provádění opatření k utajení totožnosti a podoby svědka nebo osoby podávající vysvětlení je upraven závazným pokynem policejního prezidenta č. 138/2001, jež zrušil závazný pokyn č.42/2000 policejního prezidenta a ředitele Policie České republiky úřadu vyšetřování pro Českou republiku. Tento interní předpis se vztahuje kromě svědka i na osoby podávající vysvětlení, tím je částečně vyřešena nejasná situace ohledně utajení těchto osob, jež vyplývá z trestního řádu. V případě, že svědkovi, osobě podávající vysvětlení, eventuelně jejich blízkým (ohrožené osoby), hrozí vážné nebezpečí a nelze-li jejich ochranu zajistit jiným způsobem, přijme policejní orgán opatření k utajení jejich totožnosti a podoby. S utajovanými skutečnostmi se mohou seznamovat pouze policisté, kteří jsou k tomu oprávněni.⁴⁸⁾ Vyšetřovatelé jsou při plánování jednotlivých úkonů v trestním řízení povinni posuzovat možnost utajení totožnosti a podoby dotčených osob.

Po provedení poučení je úvodní část protokolu sepsána s údaji o skutečné totožnosti dotčené osoby. Do protokolu eventuelně úředního záznamu se uvede, že dotčená osoba žádá své utajení, smyšlené jméno a příjmení, pod kterým protokol podepíše a pod kterým bude dále vedena. Poté se vyplní nový protokol již se smyšleným jménem a příjmením a místo bydliště se uvede adresa policejního orgánu. Při provádění úkonů v trestním řízení jsou vyšetřovatelé povinni, učinit opatření, k zametení prozrazení totožnosti dotčené osoby. Pro výslech je vhodné zajistit dvě od sebe dostatečně vzdálené místnosti, do jedné místnosti je předvolán svědek, do druhé obhájce, eventuelně jiné osoby. Ke komunikaci je možné využít zařízení umožňující modulaci hlasu. Vyšetřovatel musí dbát na to, aby obhájcem obviněného nebyly svědkovi kladeny kapciózní otázky zaměřené na zjištění jeho identity. Předvolání by mělo být provedeno osobně prostřednictvím policisty, jež je oprávněn seznamovat se s utajovanými skutečnostmi. Pokyn rovněž upravuje postup v případě, že policejní orgán dospěje k závěru o pomnutí důvodů utajení totožnosti dotčené osoby. Před zrušením utajení si má vyžádat stanovisko dotčené osoby a státního zástupce.

48) Na základě zákona č. 148/1998 Sb. o ochraně utajovaných skutečností a změně některých zákonů.

Je nutno podotknout, že utajení totožnosti svědka se může dostat do rozporu s právy obviněného na obhajobu, zejména čl. 6 odst.3 písm.d) Úmluvy o ochraně základních práv a svobod, který zaručuje obviněnému mimo jiné, právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě. Tomuto právu obviněného příkládá Evropský soud ve své judikatuře velký význam.

Obhájce je **oprávněn** účastnit se vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, již od zahájení trestního stíhání (§ 165 TrŘ). Mezi tento druh úkonů patří pochopitelně i výslech utajeného svědka, kterému může obhájce, po skončení výslechu policejním orgánem a udělení slova, klást otázky. Musí ovšem strpět skutečnost, že policejní orgán má povinnost přijmout opatření k zamezení možné identifikace svědka. Podobný postup, jako v případě obhájce, by přicházel v úvahu i u obviněného, jehož účast u výslechu a jiných vyšetřovacích úkonech **může** policejní orgán připustit. V hlavním líčení při výslechu svědka může předseda senátu, v zájmu jeho bezpečnosti, vykázat obžalovaného z jednacích síně po dobu výslechu. Po návratu musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi a klást svědkovi prostřednictvím předsedy senátu otázky. V případě svědka s utajenou totožností přijme předseda senátu opatření k zamezení zjištění jeho totožnosti. Konkrétní druh opatření trestní řád nestanoví, vhodné by bylo umístit svědka do jiné místnosti v budově soudu a komunikovat s ním prostřednictvím zařízení umožňující modulaci hlasu. Po přijetí vhodných opatření by mělo být umožněno klást svědkovi otázky obhájcem, eventuelně samotným obžalovaným. Soud musí provést úkony potřebné k zjištění věrohodnosti utajeného svědka. Je pak na soudu, aby při volném hodnocení důkazů posoudil důkazní hodnotu výpovědi takového svědka.

Co se věrohodnosti výpovědi anonymního svědka týče, za úvahu by stála možnost jejího prověření pomocí fyziodetekčního vyšetření.⁴⁹⁾ Přes dosavadní praktické zkušenosti a zahraniční poznatky o účelnosti této metody, se o možnosti jejího důkazního využití vedou v odborných kruzích spory a česká judikatura ji odmítá přiznat hodnotu důkazu použitelného v trestním řízení. Osobně se domnívám, že právě pro posouzení důkazní hodnoty výpovědi anonymního svědka by mohlo být fyziodetekční vyšetření vhodným prostředkem.

49) Fyziodetekční vyšetření je úkon, při němž sledují a zaznamenávají fyziologické hodnoty a jejich změny na periférii lidského organismu a současně se snímá a registruje svalové chvění v hlase osoby. Pro fyziodetekční vyšetření se vžil i název „detektor lži“, který ale přesně nevystihuje povahu tohoto úkonu. V podrobnostech : Musil, J., a kol. Kriminalistika vybrané problémy teorie a metodologie Praha 2001 s. 161- 173

Významný přínos pro ochranu svědků spočíval v přijetí zákona č.137/2001 Sb. o **zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením**. Účelem zákona je poskytnout ochranu a pomoc ohroženým osobám. Těmi jsou svědek a další osoby, jimž hrozí v souvislosti s trestním řízením vážné nebezpečí. Postup podle zákona je možný jen v případě, že bezpečnost ohrožené osoby nelze zajistit jinak. Výčet ohrožených osob, jimž se poskytuje ochrana, je na rozdíl od trestního řádu širší. Jsou to zejména osoby, které podaly nebo mají podat vysvětlení, svědeckou výpověď, případně vypovídaly nebo mají vypovídat jako obviněný a osoby těmto osobám blízké. Ochrana a pomoc zahrnuje možnost osobní ochrany, přestěhování, změnu identity. Zákon poskytuje v souvislosti se zajišťováním ochrany chráněných osob policistům širší oprávnění než zákon o Policii ČR. Zákon umožňuje mezinárodní spolupráci k zajišťování plnění svého účelu. Spolupráce je důležitá vzhledem k omezené rozloze naší republiky, kdy v některých případech bude výhodnější přesunout chráněnou osobu do zahraničí.

Jako problémové se jeví to, že na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci není právní nárok a osud svědka se tak v některých případech může ocitnout zcela v rukou státních orgánů.

Z uvedeného lze dojít k závěru, že současná úprava ochrany svědka je vcelku propracovaná, poskytuje svědkovi a ostatním osobám, kterým by v souvislosti s podáním svědectví mohlo hrozit nebezpečí, náležitou ochranu. Prostřednictvím ustanovení trestního řádu se i podařilo najít přijatelný kompromis mezi ochranou svědka a právy obviněného na obhajobu. Přesto by se právní úpravě ochrany svědka daly vytknout jisté dílčí nedostatky. Mezi tyto nedostatky lze zahrnout vzájemný vztah zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a trestního řádu, kdy se jeden zákon odvolává na druhý v tom, že se použije, nelze-li ochranu svědka zajistit podle druhého zákona. Jako problematická se mi rovněž jeví disproporce mezi právy svědka v době, kdy se před uskutečněním výslechu rozhoduje o utajení jeho totožnosti (tehdy má možnost v případě, že policejní orgán neshledá důvod k utajení jeho totožnosti, dát podnět k přezkoumání postupu policejního orgánu státním zástupcem) a v dalších stádiích trestního řízení, kdy orgán činný v trestním řízení, který v dané době trestní řízení vede, může v případě, že pro to shledá důvody, rozhodnout o odtajnění totožnosti svědka (tomu už ale právo podat v daném stádiu řízení podnět k přezkoumání tohoto postupu nepřísluší).

VI.4. O Možnosti uplatnění institutu „korunního svědka“ v boji s organizovanou kriminalitou

V českém právním řádu doposud chybí institut, který by dostatečně motivoval členy zločineckých společenství či organizovaných skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení na vyšetřování organizované kriminality. Možné řešení této situace nabízí institut tzv. „korunního svědka“.⁵⁰⁾ Tím se rozumí „spolupachatel trestného činu nebo účastník na trestném činu, který uzavřel s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele (účastníka), a který je za podání takového svědectví „honorován“ tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu, případně zmírnění výkonu trestu, eventuelně též zvláštní ochrana před pomstou“.⁵¹⁾ Jedná se tedy o určitý druh dohody mezi státem a pachatelem trestného činu, kdy se stát vzdává z části nebo zcela práva na potrestání tohoto pachatele výměnou za pomoc při potrestání jeho spolupachatelů. Navrhovaná právní úprava v České republice⁵²⁾ spočívá v novele trestního zákona a trestního řádu. Jejím východiskem je zefektivnění objasňování nejzávažnější trestné činnosti prostřednictvím motivace členů zločineckých struktur ke spolupráci. Přijetím novely by pochopitelně došlo k určitému omezení zásady legality ve prospěch zásady oportunity, což je zdůvodněno tím, že zájem státu na rozbití zločineckých struktur převažuje nad zájmem potrestat jednotlivce, jež se sice dopustil trestné činnosti, ale byl orgánům činným v trestním řízení nápomocen, v jejich boji s organizovanou kriminalitou.

Návrh zákona počítá se zavedením institutu „korunního svědka“ do trestního řádu a částečnou novelou trestního zákona. Východiskem nové právní úpravy je možnost podmíněně přerušit a následně ukončit trestní stíhání u osoby, která se rozhodla spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení na objasňování organizované kriminality. Navrhovaná úprava je založena na předpokládané hodnotě výpovědi takové osoby pro výsledek trestního řízení a na skutečnosti, že byla opravdu podána. Jsou jasně stanoveny podmínky, kdy je možné trestní stíhání přerušit a ukončit a kdy takto postupovat nelze. Tím je zajištěno, že obviněnému

50) Pojem korunní svědek je jen pracovní název, v zákoně se s ním lze setkat spíše výjimečně. Institut korunního svědka má původ v anglosaském právu je odvozen od svědka koruny (tedy veřejné žaloby). Například v Itálii se používá pojem pentiti v Německu Kronzeuge.

51) Musil, J., Korunní svědek ano či ne? Trestní právo, 2000, č. 4, s. 21

52) Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk 802). Jedná se o návrh poslanců Turka, Sedi, Petra, Křečka a dalších.

nebude dobrodiní beztrestnosti poskytnuto dříve, než splní všechny stanovené podmínky a zároveň je mu poskytnuta dostatečná záruka, že v případě jejich splnění tomu tak bude. Skutečnost, že trestní stíhání může být kdykoliv obnoveno, motivuje obviněného ke sdělení všech skutečností, k jejichž oznámení se zavázal a ke splnění všech uložených podmínek. K přerušení trestního stíhání může dojít pouze v průběhu přípravného řízení a k rozhodnutí o něm je příslušný státní zástupce (ve většině případů jím bude krajský státní zástupce). K zastavení trestního stíhání tedy může dojít až po splnění všech uložených podmínek a podáním výpovědi obviněným. Ne však dříve, než uplyne lhůta k dovolání, případně o něm bude rozhodnuto. Při přerušení trestního stíhání se mění procesní postavení obviněného v postavení svědka s tím, že často bude nutné přijmout opatření na ochranu svědka poskytovaná právním řádem. (viz výše)

V případě, že se obviněný rozhodne ke spolupráci až ve stadiu řízení před soudem a soud se státním zástupcem budou považovat poskytnuté informace za podstatné, může tuto iniciativu obviněného vzít soud v úvahu při ukládání trestu odnětí svobody a uložit mu trest pod dolní hranicí trestní sazby.

Úprava nových institutů trestního řádu pro boj s organizovanou kriminalitou je vcelku propracovaná a poskytuje dostatek záruk jak obviněnému tak státu a jeho orgánům. Přesto jsou jí odbornou teorií a praxí vytýkány určité dílčí nedostatky.

Musilem je návrhu vytýká to, že rozhodnutí o dočasném přerušení trestního stíhání by mělo být, vzhledem k vážnému zásahu do struktury a zásad trestního řízení svěřeno, nejvyššímu státnímu zástupci. Dále by podle něj mělo být možné rozhodnout o přiznání statusu „korunního svědka“ i v řízení před soudem ne jen ve stadiu přípravného řízení.⁵³⁾

Chmelík vyčítá návrhu značnou komplikovanost a mnohost podmínek, které musí obviněný splnit k získání statusu „korunního svědka“. ⁵⁴⁾ Proti tomu by se dalo argumentovat tím, že právě splněním řady podmínek může obviněný dokázat svůj kající postoj a snahu začlenit se znovu do společnosti.

Senátor Janata, místopředseda ústavně-právního výboru senátu se obává zavádění institutů, jež jsou vlastní anglosaskému právnímu systému, do naší právní kultury, jež je založena na jiných zásadách, zejména zásadě legality, jež ovládá trestní řízení.⁵⁵⁾ Osobně se domnívám, že dogmatické setrvání na určitých zásadách vlastním národním právním řádům je, v současné Evropě budované na nadnárodním principu, kdy jsou národní právní řády

53) Musil, J., Korunní svědek ano či ne? Trestní právo, 2000, č. 4, s.21-24

54) Chmelík, J., Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi Kriminallistika, 2005, č. 1

55) Janata, P., Zpravodajská zpráva k návrhu zákona

ovlivňovány jak komunitárním právem, tak vzájemným prolínáním, nadále neudržitelné. To se týká především těch případů, kdyby striktním odmítáním všeho, co je doposud našemu právnímu řádu cizí, mohlo ohrozit, případně zpomalit účinný postup vůči jevům, jež mohou destabilizovat stát a občanskou společnost. O tom, že mezi tyto jevy v našem evropském prostoru patří zejména organizovaná kriminalita, nemůže být pochyb. V českém právním řádu jsou navíc již jisté ústupky ze zásady legality ve prospěch zásady oportunity obsaženy (i když jen v případě méně závažných trestných činů), tudíž i z tohoto pohledu nemá striktní prosazování zásady legality potřebnou podporu. K rozporu institutu „korunního svědka“ se zásadou legality se vyjádřil například Musil⁵⁶⁾ : „Přednosti principu legality jsou málo přesvědčivé za situace, kdy policie a státní zástupce nejsou schopni velkou část trestných činů odhalit a pachatele usvědčit. Tehdy může být pro společnost výhodnější vzdát se postihu malé části pachatelů, pokud tito přispějí k potrestání závažnějších deliktů. Dá se konstatovat, že prolomení zásady oportunity je akceptováno i veřejností, jestliže lze dostatečně přesvědčivě doložit, že tím bude dosaženo nějakého významného efektu...“.

Dále Janata uvádí jako argument proti zavedení institutu korunního svědka skutečnost, že náš právní řád obsahuje instituty, jež obsahují dostatek motivačních prvků pro obviněného. Zmiňuje na příklad možnost snížení trestu pachateli i pod dolní hranici trestní sazby, jestliže významně přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení nebo napomohl takové možnosti zabránit (§ 40 odst.3 tr. zák.).⁵⁷⁾ Tuto možnost bezpochyby trestní zákon poskytuje, ale problémem je, že toto ustanovení lze využít jen v případě trestné činnosti spojené se zločinným spolčením. To ale obsahuje mnoho znaků, které se ne vždy podaří dokázat a pachatelé jsou většinou potrestáni podle kvalifikované podstaty určitého trestného činu jako členové organizované skupiny. Pro pachatele, který přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané organizovanou skupinou § 40 odst.3 TrZ využít nelze. Je nutno zmínit ještě § 33 k TrZ, jež umožňuje přihlídnout při výměře trestu jako k polehčující okolnosti k tomu, že pachatel přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení. Toto ustanovení opět nelze vztáhnout na organizovanou skupinu a obviněnému neposkytuje dostatečnou jistotu, zda jeho spolupráci vezme soud při výměře trestu v potaz. Nehledě na to, že v pouhé možnosti snížení trestu nelze spatřovat dostatečný impuls pro obviněného ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

56) Musil, J., Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In Nad institutem korunního svědka – sborník příspěvků.

Uspoř. H. Válková a s. Stočesová ZČU Plzeň s.78 – 79

57) Janata, P., Zpravodajská zpráva k návrhu zákona

Rovněž Vantuch 58) kritizuje možnost přerušeni trestního stíhání jen v přípravném řízení. Poukazuje na skutečnost, že strana obžaloby se může dostat do důkazní nouze i přesto, že při podání obžaloby bude státní zástupce přesvědčen o její odůvodněnosti. Vidina pouhé možnosti vzetí jeho spolupráce v úvahu při ukládání trestu odnětí svobody podle § 40 odst. 3. TrZ nebude pravděpodobně pro obviněného dostatečnou motivací pro poskytnutí důležité informace, jež je způsobilá výjimečně přispět k objasnění organizované kriminality. K řešení této situace de lege lata uvádí možnost vrácení státnímu zástupci k došetření dle stávajícího § 221 odst. 1 TrŘ. Po vrácení věci do přípravného řízení by mohl státní zástupce rozhodnout o dočasném přerušeni a následně i možném zastavení trestního stíhání.

Pipek 59) se k možnosti zastavení trestního stíhání u obviněného staví odmítavě a navrhuje upřednostnění hmotně právního řešení. Zastává názor, že by mělo být vždy rozhodnuto o vině a trestu s možností upustit od potrestání, případně velkorysejší moderaci trestu než umožňuje současná úprava. Toto řešení by sice více vyhovovalo principu legality, ale otázkou je, zdali by dostatečně motivovalo obviněného ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

Rozporuplné reakce budí otázka věrohodnosti korunního svědka, který je v mnoha případech osobou s kriminální minulostí a s povahovými vlastnostmi, které nejsou zcela v souladu s celospolečensky uznávanou normou. Jedná se většinou o osobu, kterou vedl ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení spíše chladný kalkul než pohnutka svědomí.

Vzhledem k pochybám o věrohodnosti korunního svědka a tomu, že jeho výpověď bude rozhodujícím a mnohdy také jediným důkazem, by podle Púryho 60) nemělo docházet k anonymní výpovědi takového svědka. Toto jeho stanovisko je podloženo judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, podle níž nesmí být uznání viny založeno výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědích anonymních svědků. Podle Musila 61) pravděpodobnost výskytu lži korunního svědka není tak mimořádně vysoká, aby to apriorně diskvalifikovalo tento důkazní prostředek. Důkazní význam výpovědi korunního svědka by podle něj však měl být v konkrétních případech mimořádně kriticky hodnocen.

Domnívám se, že stejně jako v případě anonymního svědka by stálo za uvážení využití fyziodetekčního vyšetření k ověření pravdivosti výpovědi korunního svědka.

58) Vantuch, P., K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“ *Trestněprávní revue*, 2003, č.3, s. 80 - 81

59) Pipek, J., Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka In *Nad institutem korunního svědka – sborník příspěvků*. Uspoř. H. Válková a S. Stočesová ZČU Plzeň s. 65 - 67

60) Púry, F., Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu In *Nad institutem korunního svědka – sborník příspěvků*. Uspoř. H. Válková a S. Stočesová ZČU Plzeň s. 13 - 16

61) Musil, J., *Nad institutem korunního svědka – sborník příspěvků*. Uspoř. H. Válková a S. Stočesová ZČU Plzeň s. 80 - 81

VI.5. Opatření proti legalizaci výnosů trestné činnosti a vyhledávání a zajišťování výnosů pocházejících z trestné činnosti

VI.5.1. Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (praní špinavých peněz) :

Pojmem špinavé peníze se obecně rozumí finanční prostředky, které byly získány páčáním různé trestné činnosti. Práním špinavých peněz pak rozumíme jednání, jehož cílem je zakrytí nezákonného původu výnosu a vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem. Špinavé peníze většinou slouží k financování další trestné činnosti, k nákupu nemovitostí, cenných papírů, ke korupci a také jako kapitál pro podnikatelskou činnost provozovanou zločineckými skupinami. Z dotování podnikatelských aktivit výnosy z trestné hrozí značné riziko pro konkurenceschopnost legálních podnikatelských struktur. Ty jsou totiž odkázány pouze na legální zdroje kapitálu (výnosy z podnikání případně úvěry) a nemohou konkurovat zločineckým skupinám, jež krom výše uvedených legálních zdrojů disponují příjmy pocházejícími z trestné činnosti.

Výrazem přijetí mezinárodně uznávaných trendů zaměřených na boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti bylo přistoupení České republiky k Úmluvě Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (č.33/1997 Sb.), kriminalizace praní peněz prostřednictvím samostatné skutkové podstaty a přijetí zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Podle dnes již zrušeného § 251a trestního zákona byl trestný ten, kdo jinému umožní zastřít původ nebo zjištění původu věci získané trestnou činností. Tato skutková podstata nekriminalizovala tzv. samopraní peněz, což bylo předmětem kritiky jak ze strany odborné teorie tak praxe.⁶²⁾ Tento nedostatek byl vyřešen novelou trestního zákona (zák. č. 134/2002 Sb.), která § 251a zrušila a nahradila ho § 252a. Pachatelem trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti § 252a TrZ může být oproti předchozí úpravě i pachatel základního trestného činu.

Zákon č. 61/1996 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti stanoví široký okruh povinných osob, jimiž jsou zejména finanční instituce jako banky, investiční společnosti, pojišťovny, obchodníci a organizátoři trhu s cennými papíry atd. Těmto osobám je stanovena zejména povinnost identifikovat účastníky obchodu v hodnotě

62) Např.: Zimmer, V., Tým „Výnosy“ Kriminalistika, 2002, č.2. a Musil, J., Finanční šetření - nástroj odhalování praní peněz. Kriminalistika, 2004, č.4.

nad 15 000 EUR a dále oznamovat neobvyklé obchody a transakce finančně analytickému útvaru Ministerstva financí. K zaznamenání podezřelých transakcí využívají finanční instituce různé informační systémy.⁶³⁾ Finančně analytický útvar došlé oznámení zaeviduje, prošetří a v případě podezření z trestného činu oznámí Útvaru pro odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality služby kriminální policie a vyšetřování („finanční policii“).

Vytvoření orgánů typu finančně analytického útvaru bylo doporučeno členským státním na konferenci Interpolu v Lyonu. Na základě výsledků této konference by měl každý stát, pro plnění úloh přijímání, soustřeďování, vyhodnocování a využívání indikátorů praní špinavých peněz vytvořit finanční zpravodajské jednotky (FIU – Financial Intelligence Unit). Mezinárodní organizace na boj proti praní špinavých peněz EGMONT GROUPE vypracovala tuto vzorovou definici finančně zpravodajské jednotky : „Jedná se o centrální národní agenturu zodpovědnou za přijímání, analyzování a využívání finančních informací, týkajících se podezřelých výtěžků z trestné činnosti nebo pověřenou národní legislativou pro oblast boje proti legalizaci příjmů z trestné činnosti“. Ve světě se uplatňují tři základní varianty finančně zpravodajské jednotky :

- Finančně zpravodajská jednotka policejního charakteru. Tento model se uplatňuje například ve Velké Británii, Kanadě, Japonsku, na Slovensku atd. Výhodou těchto jednotek je rychlá operativnost a oprávnění ve většině případů vést následné vyšetřování. Mezi nevýhody patří neochota ze strany finančních institucí spolupracovat s orgány policejního typu.
- Finančně zpravodajská jednotka justičního charakteru. Tento druh našel uplatnění například v Portugalsku, Dánsku a Norsku. Hlášení o podezřelých obchodech přijímají orgány typu prokuratury a v odůvodněných případech postoupí informace z hlášení k prošetření policii. Za problém tohoto modelu je považována slabá operativnost při shromažďování a analýze nahlášených informací a absence efektivní výměny informací.
- Finančně zpravodajská jednotka administrativního charakteru. Spočívá ve zřízení relativně samostatného oddělení organizačně začleněného buď pod ministerstvo financí nebo centrální banku. Tento model je ze všech uvedených nejpříjemnější pro finanční instituce. Uplatňuje se ve Francii, Belgii a České republice.⁶⁴⁾

63) Jedná se například o informační systém Adastra Anti-Money Laundering System (ALMS) od Společnosti Adastra (tento využívá například eBanka), systém SAS Anti-Money Laundering od SAS Institute a informační systém EMUS společnosti UNICORN jež je využíván Českou spořitelnou. 64) V podrobnostech J. Stieranka Finanční zpravodajská jednotka jako nezastupitelná autorita při ochraně před praním špinavých peněz. In Bezpečnostní teorie a praxe, sborník Policejní akademie ČR, 2. díl, 2003

V České republice byl tedy zvolen administrativní model finančně zpravodajské jednotky ve formě zvláštního odboru Ministerstva financí - Finančně analytického útvaru (FAÚ). Této koncepci je mimo jiné vyčítáno zpomalení celého finančního šetření prostřednictvím filtračního mechanismu, jež představuje administrativní šetření. Je navrhován přechod na policejní typ finančně zpravodajské jednotky s tím, že by mělo dojít k převodu dosavadních pracovníků FAÚ, aby odborná kvalifikace zůstala zachována. 65)

VI.5.2. Finanční šetření :

Přínos zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti spočívá především v tom, že umožňuje **finanční šetření nezávislé na trestním řízení** (neboli od výnosů z trestné činnosti ke zdrojové kriminalitě). Tento druh finančního šetření se vyznačuje tím, že je zahájeno nezávisle na vyšetřování zdrojové kriminality, která je doposud latentní. Základem finančního šetření jsou dvě výš zmíněné povinnosti a to **povinnosti identifikace a oznamovací povinnost**. Finanční šetření v České republice má několik stupňů. Začíná na úrovni banky ta oznámí podezřelé transakce FAÚ ten podnět zanalyzuje a v případě podezření z trestného činu oznámí věc finanční policii.

VI.5.3. Odčerpávání nelegálních zisků :

Primárním cílem organizované kriminality je dosažení maximálního zisku s co nejnižšími náklady. K efektivnímu boji s organizovanou kriminalitou je nutné, krom jejího objasnění a potrestání pachatelů, odčerpání, eventuálně minimalizování jejího zisku. K dosažení významného ekonomického postihu organizovaného zločinu není adekvátní zaměření vyšetřujícího orgánu zejména na odhalování a dokumentování primární kriminality. Tak tomu bylo do nedávné doby v České republice, kdy se organizovanou kriminalitou zabýval převážně Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, který ekonomické rozpracovávání neprováděl.⁶⁶⁾ Tento nedostatek byl vyřešen zřízením finanční policie ⁶⁷⁾, která je mimo jiné zaměřena na boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Specializuje se na vyhledávání, dokumentaci a zajišťování výnosů ze závažné trestné činnosti, což představuje jednu z nejúčinnějších zbraní proti organizovanému zločinu, vedoucí k žádoucímu cíli, aby se zločin přestal vyplácet. Finanční policie tak představuje specializovanou instituci, jež

65) Musil, J., Finanční šetření - nástroj odhalování praní peněz Kriminalistika, 1999, č. 4

66) Na tento nedostatek upozorňovali např. Budka, I., Dvořák, V., a Zimmel, V., Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika, 2000, č. 4

67) Do doby zřízení finanční policie se určitou dobu ekonomickým rozpracováním organizované kriminality zabýval Odbor výnosů a praní peněz zřízený při Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality

prováděním ekonomického rozpracování organizované kriminality výrazně přispívá k její eliminaci.

Současná právní úprava umožňuje několik možných způsobů ekonomické destabilizace zločineckých struktur.

K odnímání výnosů z trestné činnosti slouží několik ustanovení trestního zákona a trestního řádu. Trest propadnutí věci § 55 TrZ lze uložit v případě, že věc byla užita nebo určena ke spáchání trestného činu, získána trestným činem, případně jako odměna za jeho spáchání nebo ji pachatel i jen z části nabyt za věc získanou trestným činem. Trest propadnutí věci může soud uložit jen v případě, že věc náleží pachateli. Tento trest je možné uložit jak vedle jiných trestů tak i samostatně. Pro případ, že nejsou splněny podmínky pro uložení trestu propadnutí věci dle § 55 TrZ, lze dosáhnout efektu odčerpání části majetku pomocí ochranného opatření, zabránění věci (§ 73 TrZ). Vlastnictví propadlé a zabrané věci přechází na stát.

Závažný zásah do majetkových poměrů pachatele představuje trest propadnutí majetku (§ 51 TrZ). Tento trest je možné uložit pachateli vedle vynímečného trestu nebo je-li odsouzen za závažný úmyslný trestný čin, jímž získal majetkový prospěch, případně se o to snažil. Tento trest je také možné uložit v případě, že je jeho uložení dovoleno ve zvláštní části trestního zákona, tak je tomu například u trestných činů účast na zločinném spolčení (§ 163a odst.1 TrZ), legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 252a odst.3 TrZ) atd.

Další variantou odčerpání nelegálních zisků, která nachází uplatnění v případě, kdy se nepodaří prokázat nebo dohledat výnos z trestné činnosti, je peněžitý trest (§53 TrZ). Peněžitý trest je možné uložit do výše 5 000 000 Kč v případě, že pachatel úmyslnou trestnou činností získal majetkový prospěch nebo se o to snažil.

Problémem, který nastává při uplatňování uvedených institutů, je především důkazní nouze, kdy se nepodaří prokázat, že peníze pocházejí z trestné činnosti (České trestní právo nezná, například v některých zemích úspěšně využívaný institut obrácení důkazního břemene) a v důsledku toho je efekt ekonomické destabilizace zločineckých struktur podstatně oslaben. Problémy jsou rovněž se zajišťováním majetku, který pachatel v mnoha případech převede na své příbuzné a v případě, že ti nejsou trestně stíháni pro legalizaci výnosů z trestné činnosti, tresty propadnutí majetku a propadnutí věci, které je možno uložit pouze pachateli, tak nemohou splnit svůj účel. I uložení peněžitého trestu pachateli, který oficiálně nedisponuje žádným majetkem, ztrácí na významu, poněvadž je pro něj lepší vidinou strávení pár let za mřížemi s očekáváním brzkého shledání se svými „úsporami“.

Rovněž trestní právo procesní disponuje instituty umožňujícími odnětí výnosů z trestné činnosti, i když pouze provizorní povahy, ale přesto s tíživým dopadem na toho, proti jehož majetku jsou zaměřeny. Jsou to především odnětí věci (§ 79 TrŘ), zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a TrŘ) a zajištění dalších finančních prostředků a zaknihovaných cenných papírů (§ 79b a § 79c TrŘ). Praxí bylo upozorňováno⁶⁸⁾ na nejasnost ohledně toho, kdo vykoná řádné zajištění majetku a jeho následnou správu, aby nedošlo k jeho zničení, poškození, ztrátě, odcizení případně jinému snížení hodnoty. Tento nedostatek byl vyřešen od 1.1.2004, kdy nabyl účinnosti zákon č. 279/2003 Sb. o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení.

Krom těchto výše jmenovaných prostředků trestního zákona a trestního řádu se nabízejí i některé další specifické možnosti odčerpávání nelegálních zisků⁶⁹⁾ :

Finanční policie může při operativně pátrací činnosti zachytit informace o snahách zločineckých struktur vyvézt výnosy z trestné činnosti v hotovosti za hranice, do zemí, kde mohou nelegální zisky snáze legalizovat. Takovou informaci může finanční policie postoupit celnímu úřadu. Ten vzhledem k tomu, že vývoz a dovoz částky nad 15 000 EUR podléhá oznamovací povinnosti (oznamovací povinnost ve zvláštním případě § 5 zák. č. 61/1996 Sb.) a její nesplnění lze sankcionovat uložením pokuty až do výše hodnoty neoznámené částky (§ 12 zák. č. 61/1996 Sb.), tak může výrazně přispět k odčerpání zisků z trestné činnosti.

Jako problémová se může jevit též neochota některých finančních institucí plnit povinnosti uložené zákonem č. 61/1996 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Ve světě se objevily i případy, kdy některé banky byly přímo ovládány zločineckými strukturami a hlavním cílem jejich činnosti byla legalizace nelegálních zisků. U těchto institucí spolupráci předpokládat nelze, ale je možné uplatnit vůči nim sankce upravené zák. č. 61/1996 Sb. a uložit tak pokutu právnické osobě při opětovném porušení povinností až do výše 50 000 000 Kč.

Musilem je poukazováno na možnost odnímání nelegálních zisků občansko právní cestou. „Majetkový prospěch získaný trestnou činností je bezdůvodným obohacením (§ 451 ObčZ) a jako takový se musí vydat tomu, na jehož úkor byl získán, nelze-li takovou poškozenou osobu zjistit, musí se předmět bezdůvodného obohacení vydat státu (§ 456 ObčZ)“.⁷⁰⁾

68) Na to upozorňuje V. Zimmel v rozhovoru pro Právo z 28.11.2003.

69) Na tyto prostředky poukazuje například V. Zimmel In. Tým „Výnosy“ Kriminalistika, 2002, č.2

70) Musil, J., Finanční šetření – nástroj odhalování praní peněz Kriminalistika, 1999, č.4

Zajímavou variantu odčerpání nelegálního zisku představuje návrh zákona o zabavení majetku z důvodu ochrany veřejné bezpečnosti a pořádku předložený ve Spolkové republice Německo k diskusi poslaneckou frakcí SPD. Podstata návrhu spočívala v možnosti vyslovení konfiskace majetku v případě vysoké pravděpodobnosti, že pochází z těžkých trestných činů. Toto rozhodnutí by mohl obviněný napadnout žalobou v občanskoprávním řízení, kde by ale bylo obrácené důkazní břemeno a musel by prokázat legální původ zabaveného majetku. Po kontroverzní diskusi nakonec SPD snahu návrh prosadit vzdala a návrh vzala zpět.⁷¹⁾

71) V podrobnostech Karabec, Z., a Musil, J., Účinnost právních prostředků proti organizovanému zločinu. Praha : IKSP 1999 s. 47 – 48.

Závěr

Svět se v současnosti potýká s mnoha problémy, v některých zemích se jedná o vojenské konflikty, jinde jsou to živelné pohromy, epidemie, terorismus apod. Neexistuje však v současnosti země, snad s výjimkou Vatikánu, která by neměla problémy s organizovanou kriminalitou. Organizovanou kriminalitu se výrazně podařilo potlačit pouze některým totalitním státům. Cena, kterou za to zaplatili jejich občané, byla ale příliš vysoká. Jedním z charakteristických znaků organizované kriminality, především v jejích nejrozvinutějších podobách (organizovaný zločin), je její snadná adaptace na měnící se společenské poměry. Změna společenských poměrů, provázená změnami na vedoucích postech států nahrává mnohdy do karet zločineckým skupinám, poněvadž noví političtí představitelé, jednak díky své nezkušenosti a momentální euforii spočívající v odmítání výraznějších zásahů do občanských práv a svobod, nedokáží adekvátně reagovat na hrozbu, spočívající v nárůstu organizované kriminality. Vyskytují se i případy, kdy nová vládnoucí moc na organizovanou kriminalitu ani reagovat nechce, neboť při změně poměrů cestou evoluce zločinecké organizace podporovaly volební kampaň nově zvolených politických představitelů. V případě revoluce se naopak zase podílely na násilné změně společenských poměrů (ať už přímou podporou nebo dodávkou zbraní, finanční pomocí apod.). V těchto případech dochází k velmi nebezpečnému jevu, který spočívá v propojení státu se světem organizovaného zločinu (někteří autoři v této souvislosti hovoří o Mafiokracii). V případě, že se vládnoucí představitelé rozhodnou přerhat vazby s organizovaným zločinem, zločinecké organizace na to reagují jejich společenskou diskreditací, eventuelně i fyzickou likvidací.⁷²⁾

Tam, kde zločinecké organizace nemají možnost těžit ze změny společenských poměrů, dokáží dosáhnout stejného cíle prostřednictvím korupce. Organizovaná kriminalita dokáže těžit z jakéhokoliv oslabení pozice státu. Oproti státu a jeho orgánům má výhodu v tom, že k dosažení svých cílů může volit jakékoliv prostředky. Státní orgány jsou naopak při volbě prostředků vázány právním řádem, jak národním tak i mezinárodním. Zločinecké organizace zvolené prostředky pružně přizpůsobují jak změnám společenských poměrů, tak vědecko technickému pokroku i momentální poptávce. Oproti tomu přijetí nových právních institutů zaměřených na boj s organizovanou kriminalitou je věcí dlouhé politické diskuse a těžkopádného legislativního procesu, v důsledku toho jsou zločinecké skupiny vždy o několik kroků v předu.

Organizovaná kriminalita je všeobecně považována za fenomén moderní doby. Je tedy otázkou, zda právní instrumenty koncipované v realitě jiné doby mohou být adekvátním prostředkem k jejímu potlačování.⁷³⁾

Zkušenosti bohužel nasvědčují tomu, že tradiční prostředky v boji s organizovanou kriminalitou selhávají a přijetí těch nových, spojených s výraznějšími zásahy do základních práv a svobod, je mnohdy velmi problematické. Argumenty proti novým institutům se odvolávají na hrozbu policejního státu a neúměrného přepínání trestní represe, ale nezřídka zapomínají na fakt, že organizovaná kriminalita v některých svých projevech rovněž ohrožuje a porušuje základní lidská práva a svobody. Při přijímání nových institutů je nutné dbát o jejich soulad s požadavky právního státu a není možné, aby se státní orgány uchýlily k zásadě „účel světlí prostředky“.

Organizovaná kriminalita se zaměřuje především na delikty u nichž je zaručen vysoký zisk a nízké riziko odhalení, tak tomu je zejména u zločinů bez bezprostřední oběti („victimless crime“) a tam, kde oběti nejsou ochotny spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Organizovaná kriminalita v podstatě funguje na principu nabídky a poptávky, dokáže pružně reagovat na měnící se podmínky a nabídnout požadované zboží nebo služby. Dá se říct, že zločineckým organizacím není nic, co by jim mohlo přinést zisk, cizí. Jakýkoliv vědecko technický, eventuelně společenský pokrok dokáží využít ve svůj prospěch. Díky svým ziskům a propojení s legálními ekonomickými strukturami představují zločinecké organizace rovněž hrozbu pro rovnováhu na trhu, poněvadž ostatní účastníci využívající pouze legálních prostředků mohou jen velmi obtížně obstát v konkurenčním boji. Díky vysokým ziskům a oddělení vedení od výkonu vlastní trestné činnosti, v případě organizovaného zločinu, se vyznačují zločinecké organizace značnou rezistencí vůči represivním opatřením ze strany státních orgánů. Na konkrétní trestné činnosti se podílí řadoví členové zločinecké organizace, eventuelně externisté. Ti jsou snadno nahraditelní a v případě svého zatčení, ať už z důvodu nevědomosti, případně strachu, o organizaci a její strukturu nic neprozradí. Tak se podaří maximálně usvědčit vykonavatele trestného činu, ale pozadí činu zůstává utajeno. Struktura organizace tak zůstává nepoznána, a ta se může snadno přibráním nových „pěšáků“ regenerovat.

V České republice došlo, po počátečním zaváhání v první polovině devadesátých let, k přijetí řady instrumentů zaměřených na boj s organizovanou kriminalitou. Mezi ně patří zejména kriminalizace účasti na zločinecké organizaci (Účast na zločinném spolčení §163a TrZ), kriminalizace praní špinavých peněz (Legalizace výnosů z trestné činnosti § 252a TrZ), zvýšení trestní sazby pachateli trestného činu ve prospěch zločinného spolčení (§ 43-44 TrZ),

zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a TrŘ), utajení totožnosti svědka (§ 55 odst.2 TrŘ), přijetí zákona č. 61/1996 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, ochrana svědka prostřednictvím zvláštního zákona (zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením č.137/2001 Sb.) apod. Boji s organizovanou kriminalitou také výrazně napomáhají operativně pátrací prostředky (§ 158b - 158f TrŘ), podpůrné operativně pátrací prostředky (23b – 23f zák. o Policii ČR) a telefonní odposlechy (§ 88 TrŘ). Prostředků zaměřených na boj s organizovanou kriminalitou je celá řada a při jejich úpravě se v zásadě podařilo dosáhnout souladu jejich efektivity s požadavky ochrany základních práv a svobod. Přes nesporný pokrok učiněný v posledním desetiletí náš právní řád dosud postrádá některé instrumenty (např. „korunní svědek“, trestní odpovědnost právnických osob, obrácení důkazního břemene ohledně původu majetku, u kterého je podezření, že pochází z trestné činnosti), jež jsou v jiných státech úspěšně využívány pro boj s organizovanou kriminalitou.

Jako jedna z nejúčinnějších metod postihu organizované kriminality se jeví odčerpávání jejího nelegálního zisku, vedoucí ke kýženému cíli, aby se zločin přestal vyplácet. V souvislosti s opatřeními proti legalizaci výnosů je velmi významné, že se podařilo přimět ke spolupráci banky a ostatní finanční instituce. Ty si uvědomily, že jejich případné napojení na procesy praní špinavých peněz by jim mohlo nevratně poškodit pověst. V poslední době vynakládají nemalé prostředky na informační systémy, jež dokážou upozornit na podezřelé transakce, a školení zaměstnanců (program poznej svého klienta). Nutno připomenout i skutečnost, že výraznou motivací ke spolupráci zůstává i možnost uložení až 50 000 000 sankce za porušení zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Překážkou efektivního boje proti praní špinavých peněz jsou rozdílné úpravy bankovníctví v různých zemích, v důsledku čehož není v silách národních peněžních ústavů vysledovat transakce svých klientů ve více státech.

Do současnosti se na území České republiky etablovala celá řada mezinárodních zločineckých organizací, k tomu využily zejména mezery v tehdejší legislativě, nezkušenost nových představitelů státní správy a destabilizované policie a justice.

Na území České republiky se organizovaná kriminalita zabývá prakticky všemi možnými formami trestné činnosti. Mezi stabilně nejrozšířenější patří krádeže motorových vozidel, organizování prostituce a obchod s drogami. V souvislosti s obchodem s drogami je významnou skutečností, že se naše země stává kromě země tranzitní i zemí cílovou.

Nezbývá než konstatovat, že se bohužel naplnila prognóza Musila ⁷⁴⁾ vyslovená počátkem devadesátých let ohledně vývoje organizované kriminality a jejích jednotlivých

forem na našem území. Snad jen lichva se v České republice výrazněji neprosadila a zůstává nadále problémem spíše romského etnika.

Pro účinné potlačování organizované kriminality má vedle represe velký význam i prevence. Účinnosti prevence se staví do cesty především vysoké zisky, výrazná latence organizované kriminality a malé procento odsouzených osob v porovnání se stíhanými. (viz. příloha č.2) Tyto skutečnosti nejenže motivují stávající pachatele organizované kriminality k další trestné činnosti, ale rovněž k ní lákají i další osoby. Proto, jak pro boj s organizovanou kriminalitou obecně, tak i pro podporu prevence, má stěžejní význam usilovat o to, aby se zločin přestal vyplácet. V tomto směru se jeví jako velmi přínosná činnost finanční policie při zajišťování majetku.(viz. příloha č.3) Velkým problémem pro prevenci veškeré kriminality, tedy i organizované, je vzdálení se policie občanům. V tomto směru lze velmi pozitivně hodnotit program „Každý občan Prahy by měl znát svého strážníka“ probíhající z iniciativy magistrátu hlavního města Prahy a občanských sdružení a bylo by žádoucí, aby se podobné programy rozvíjely i v dalších regionech. Další překážkou prevence je, již od dob před 1989, přetrvávající nedůvěra občanů v policii. Mělo by být tedy prvořadým úkolem vedoucích funkcionářů, ale i řadových policistů tuto nedůvěru v očích občanů překonat.

Cílem mé práce nebylo zpracovat podrobnou metodiku vyšetřování organizované kriminality, vzhledem k její povaze by to nebylo ani možné. Snažil jsem se upozornit na některé problémy, na které lze v rámci boje proti organizované kriminalitě narazit a na jejich možné řešení.

72) Známým případem z poslední doby je atentát na srbského premiéra Zorana Djindjiče

73) Na tuto skutečnost bylo poukázáno na kongresu Mezinárodní společnosti pro trestní právo, závěry z tohoto kongresu zpracoval Karabec, Z., In : Trestní justice a výzva organizovaného zločinu. Kriminalistika, 2000, č. 1

74) Musil, J., Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. Československá kriminalistika, 1992, č.2

Seznam použitých pramenů

Monografické publikace :

- Adamoli, S., Di Nicola, A., Savona, E., Zoffi, P., Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Přeložil Novotný, Č., Praha : IKSP, 1999
- Cejp, M. a kol. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: IKSP, 2004
- Cejp, M. a kol. Druhy a formy činností organizovaného zločinu. Praha : IKSP, 1996
- Cejp, M. a kol. Vydírání jako jedna z forem organizovaného zločinu. Praha : IKSP, 1995
- Císařová,D., Fenyk,J., a kol. Trestní právo procesní. Praha : Linde, 2004
- Chmelík, J., Zločin bez hranic. Praha : Linde, 2004
- Jelínek, J., a kol. Trestní zákon a trestní řád - poznámkové vydání s judikaturou 21. vydání. Praha : Linde, 2004
- Karabec, Z.,Musil,J. Účinnost právních prostředků proti organizovanému zločinu. Praha : IKSP, 1999
- Konrád, Z., a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999
- Musil, J., Konrád, Z., Suchánek,J., Kriminalistika. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2001
- Musil,J.,Kratochvíl,V., Šámal,P., a kol. Kurs trestního práva - trestní právo procesní. Praha: C.H.Beck, 2002
- Musil, J. a kol. Kriminalistika vybrané problémy teorie a metodologie. Praha : Policejní akademie ČR, 2001
- Němec, M., Organizovaný zločin. Praha : Naše vojsko, 1995
- Němec, M., Mafie a zločinecké gangy. Praha : Eurounion, 2003
- Němec,M., Výslech taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti Praha : Policejní akademie ČR, 2003
- Němec, M., Kriminalistická taktika pro policisty. Praha : Eurounion, 2004
- Nožina, M., Mezinárodní organizovaný zločin. Praha : Themis, 2003
- Novotný, O., Zapletal, J., Kriminologie. Praha : ASPI, 2004
- Novotný, O., a kol. Trestní právo hmotné II 4. vydání. Praha : ASPI, 2001
- Porada,V., a kol. : Kriminalistika. Praha : CERM, 2001
- Scheinost, M., Nelegální migrace a převaděčství jako jedna z aktivit organizovaného zločinu. Praha: IKSP, 1995
- Šámal, P., a kol. Trestní řád – komentář 5. vydání, I. Díl. Praha : C.H.Beck, 2005

Válková, H., Stočesová, S., Nad institutem korunního svědka – sborník příspěvků z odborného semináře konaného 6.2. 2003 na ZČU v Plzni.

Statě ze sborníku :

Stieranka, J., Finančná spravodajská jednotka ako nezastupiteľná autorita pri ochrane pred praním špinavých peňazí. In Bezpečnostní teorie a praxe sborník Policejní akademie ČR 2.díl 2003

Trojáček, J., Použití agenta – náměty k provedení změn v úpravě. In Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení - sborník příspěvků. Praha : Policejní akademie ČR, 2004

Brož, J., Využití předstíraného převodu v praxi In. Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení - sborník příspěvků. Praha : Policejní akademie ČR, 2004

Články z periodik :

Baloun, V., K definičnímu vymezení kriminální organizace, Kriminalistika, 2000, č.3

Budka, I., Dvořák, V., a Zimmer, V., Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika, 2000, č.4

Cejp, M., Vnější a vnitřní problémy České republiky a možnosti jejich zneužití zločinem. Kriminalistika, 2002, č.1

Cimr, V., K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány. Trestní právo, 2002, č.2

Hájek, P., Tzv. nigerijské dopisy. Kriminalistický sborník, 2004, č.4

Hess, L., a Straus, J., K významu paměťové stopy. Kriminalistika. 2003, č.4

Chmelík, J., Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. Kriminalistika, 2005, č.1

Karabec, Z., Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. Kriminalistika, 2004, č.1

Karabec, Z., K právnímu vymezení organizovaného zločinu. Kriminalistika, 2000, č.1

Karabec, Z., Trestní justice a výzva mezinárodnímu organizovanému zločinu. Kriminalistika, 2000, č.1.

Konrád, Z., Vysvětlení – zvláštní druh výslechu? Kriminalistika, 1999, č. 4

Kučera, P., Richter, M., Telefonní odposlechy. Trestní právo, 2005, č.1

Marešová, A., Násilí páchané organizovanými skupinami a organizovaným zločinem. Kriminalistika, 2005, č.1

- Musil, J., Korunní svědek ano či ne? Trestní právo, 2000, č. 4
- Musil, J., Připravit se včas na boj s organizovanou kriminalitou. Kriminalistika, 1992, č.2
- Musil, J., Finanční šetření- nástroj odhalování praní peněz. Kriminalistika, 2004, č.4
- Musil, J., Organizovaná kriminalita v Evropě v druhé polovině devadesátých let – nové jevy. Kriminalistika, 199, č.3
- Príbelský, P., Policajná provokácia v Slovenskej republike. Trestní právo, 2004, č.2
- Scheinost, M., Organizovaná trestá činnost občanů české republiky. Kriminalistika, 2000, č.2
- Vantuch, J., K možnosti využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu. Bulletin Advokacie, 2005, č. 11-12
- Vantuch, P., K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. Trestněprávní revue, 2003, č.3
- Zimmel, V., Tým „Výnosy“ Kriminalistika, 2002, č.2
- Zimmel, V., Rozhovor pro Právo. Právo, 28.11.2003.
- Zimmel, V., Finanční policie na startu. Kriminalistický sborník, 2004, č.4

Ostatní prameny :

Nález Ústavního soudu III. ÚS 597/99

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.lamafia.cz>

<http://www.ok.cz/iksp>

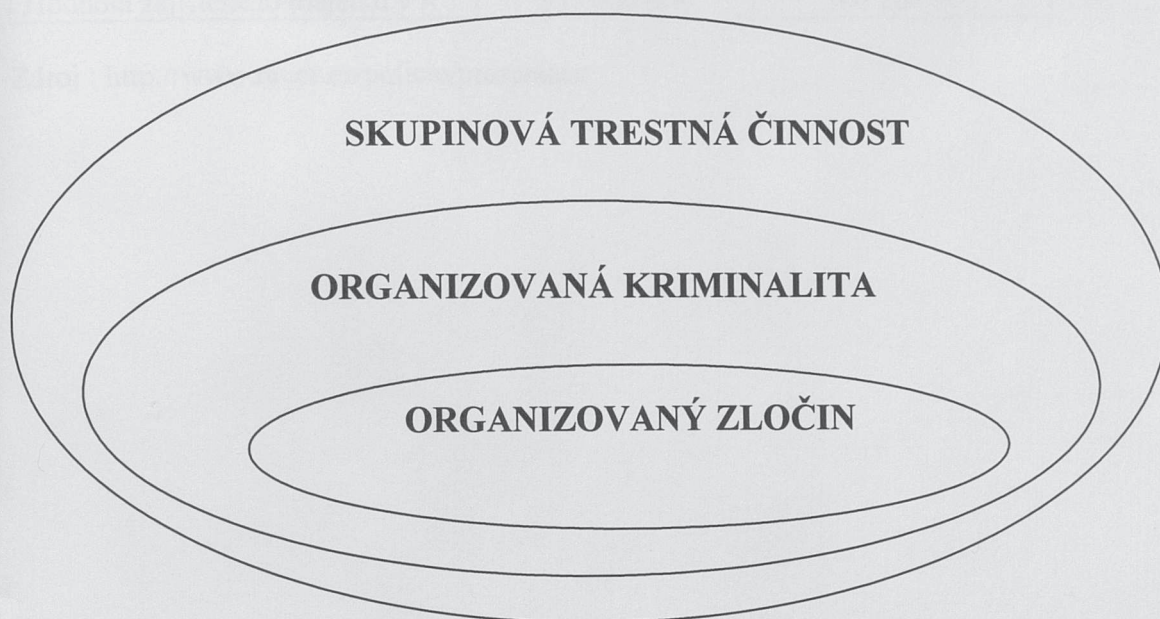
<http://Bankovnictvi.IHNED.cz>

<http://portal.justice.cz>

Přílohy

Příloha č. 1

Z následujícího schématu je patrný vztah organizované kriminality ke skupinové trestné činnosti a organizovaného zločinu k organizované kriminalitě.

Příloha č.2

Přehled o počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za trestné činy účast na zločinném spolčení (§163a TrZ) a legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 252a TrZ).

paragraf	2002			2003			2004		
	stíháno	obžalováno	odsouzeno	stíháno	obžalováno	odsouzeno	stíháno	obžalováno	odsouzeno
163a	97	94	0	96	96	0	126	117	10
252a				7	7	*	15	14	*

Zdroj : Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR za rok 2005.

* údaje o počtu odsouzených za trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti nebyly v době zpracování této práce k dispozici.

Příloha č.3

Statistika majetku zajištěného Útvarem pro odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality služby kriminální policie a vyšetřování - „finanční policií“ (FIPO).

	1.1 – 31.12.2005	1.1. – 24.3.2006
Hodnota zajištěného majetku v Kč	930 000 000	104 800 000

Zdroj : <http://www.mvcr.cz/policie/prezentace>